

תהש תהש
KISLEV
TEVET
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Foto ČTK.

Poslední fotografie Roberta Guttmanna z počátku září 1941 zachycuje malíře v Rybné ulici na cestě z Aschermannovy „židovské“ kavárny v Roxy do příbytku Na Bojišti.
(K textu na stranách 8–9, 16.)

PROHLÁŠENÍ ČESKO-IZRAELSKÉ OBCHODNÍ KOMORY

Nařízení Soudního dvora EU stanoví povinnost na výrobku uvést údaj o zemi původu nebo místě provenience. V daném případě musí být nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům vykládáno tak, že na výrobcích z izraelských osad na okupovaném území musí být tato informace uvedena, aby nedošlo k uvedení spotřebitele v omyl.

Je nutné zdůraznit, že přijetí tohoto rozhodnutí nevzešlo z vakua. Jde zcela očividně o přímý výsledek dlouhodobé a nevybíravé kampaně hnutí vyzývající k bojkotu Státu Izrael, jeho občanů a zboží, které bylo jako antisemitské odsouzeno nejen německým Spolkovým sněmem, ale i Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Jeho dopad tak není možno hodnotit pouze ekonomicky, protože jeho důsledky jsou mnohem závažnější.

Představuje totiž pokračování uplatňování dvojích standardů vůči Státu Izrael a jeho občanům, kterého jsme dlouhodobě svědky a který je na rozdíl od jiných států za stejnou praxi opakovaně a nesrovnatelně ostřeji kritizován a nemístně sankcionován.

V době stále rostoucí rasové nesnášenlivosti v Evropě, jejímž jedním projevem je vyhrocený antiizraelismus, je toto rozhodnutí také výrazem nepochopení izraelsko-palestinského sporu, které znemožňuje Evropě hrát jakoukoli roli v jeho urovnání. Zároveň bohužel přispívá k jeho další polarizaci.

Česko-izraelská smíšená obchodní komora přivítá a aktivně podpoří jakoukoli iniciativu českého parlamentu či vlády ke změně evropské legislativy a přístupu orgánů EU v dané otázce.

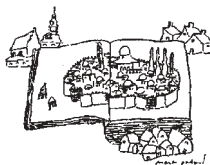
V Praze 18. listopadu 2019

ČESTNÉ OBČANSTVÍ PRO MARIÍ SCHMOLKOVOU

V Divadle Archa ožil zapomenutý příběh Marie Schmolkové. Radnice MČ Praha 1 jí zde totiž v rámci slavnostního ceremoniálu udělila čestné občanství in memoriam. „Jedná se o staroměstskou občanku, která byla zapojena do pomoci židovským uprchlíkům koncem třicátých let. A do Prahy pozvala Nicholase Wintona,“ řekl Pavel Čížinský, starosta Prahy 1.

Marie Schmolková se narodila v Praze 23. června 1890 v židovské rodině. Zasloužila se o to, že Britský výbor pro

AKTUALITY

uprchlíky z Československa uskutečnil projekt na záchranu židovských dětí, který přivedl do Prahy Nicholase Wintona. Díky tomu se podařilo zachránit před deportacemi 669 dětí z protektorátu. Zemřela v Londýně 27. března 1940. Mezi její spolupracovníky patřili mimo jiné i Milena Jesenská a Max Brod. *jd*

DOHODA V PROSTĚJOVĚ

Prostějovská radnice se po několika letech debat dohodla s nadací Kolel Damesek Eliezer, spolkem Hanácký Jeruzalém a FŽO v ČR na pietní úpravě místa starého židovského hřbitova. Podoba prostranství, které dnes slouží jako park, bude vycházet z architektonického návrhu zpracovaného pro nadaci. Na místo se vrátí i několik náhrobků, které budou kolemjdoucím připomínat, že se v těchto místech nachází židovský hřbitov. *jd*

PŘEDPLATNÉ MĚSÍČNÍKU ROŠ CHODEŠ 2020

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

měsíčník *Roš chodeš* na rok 2020 lze objednat buď jako papírový časopis (který zasiláme v neprůhledných obálkách), nebo ve formátu pdf elektronickou poštou.

Česká republika

Roční předplatné pro ČR stojí **400 Kč** (elektronicky v PDF **240 Kč**). Platby směrujte na číslo účtu: **030031-1936511339/0800** u České spořitelny, a. s.; **variabilní symbol: 122020; údaj příkazce: jméno předplatitele**.

Na území ČR je též možné použít k platbě poštovní poukázku typu C. Lze platit i osobně v Židovské radnici v pokladně Federace židovských obcí v ČR u paní Slezákové nebo Kopecké (Maise-lova 18, Praha 1, 2. patro).

Evropa

Roční předplatné do Evropy stojí **750 Kč** (elektronicky v PDF **240 Kč**),

pro úhradu ekvivalentu částky v EUR nebo v Kč je číslo účtu: **030031-1936511339/0800** (IBAN CZ14 0800 0300 3119 3651 1339; BIC GIBACZ PX) u České spořitelny, a. s.; **variabilní symbol: 122020; údaj příkazce: jméno předplatitele**.

Zámoří

Roční předplatné do zámoří stojí **1000 Kč** (elektronicky v PDF **240 Kč**), pro úhradu ekvivalentu částky v USD je číslo účtu: **030031-1936511339/0800** (IBAN CZ14 0800 0300 3119 3651 1339; BIC GIBACZPX) u České spořitelny, a. s., **variabilní symbol: 122020; údaj příkazce: jméno předplatitele**.

(Prosíme, pokud provádíte platbu z ciziny, uhradte bankovní poplatky – cca 100 Kč –, nejsou zahrnuty v ceně předplatného. Nepoužívejte šeky, pokud nemůžete použít bankovní spojení, zašlete příslušnou částku v bankovkách doporučeným dopisem na adresu redakce či pokladny Federace židovských obcí.)

Kontakty

Buďte tak laskavi a současně s platbou napište do redakce časopisu nebo do pokladny FŽO svůj kontakt: jméno a na jakou adresu (bydliště či e-mail) máme měsíčník zasilat.

Kontakt do redakce *Roš chodeš*: Izraelská 1, Praha 3 130 00 ČR, tel. č. 00420 226 235 217; e-mail: roschodes@sefer.cz.

Kontakt do pokladny FŽO: Maiselova 18, Praha 1, 110 01 ČR, tel. č.: 00 420 224 800 820; e-mail: alena.kopecka@fzo.cz.

Děkujeme za Váš případný zájem a přejeme vše dobré v novém občanském roce. *Redakce Rch*

OBSAH

- Komentář na tento měsíc 4–5**
- Tajemství černého domu*
- rozhovor s Milanem Uhdem **6–7, 12**
- Pražský umělec a „světošlap“*
- výstava Roberta Guttmanna
- v Židovském muzeu **8–9, 16**
- Arnošt Goldflam: *U nás doma* **10–12**
- Synagoga v Polici **13**
- Svět modliteb* – o knize Elie Munka,
- která vychází v českém překladu **14**
- Mezi Berlínem a Jižní Afrikou*
- O malířce Irmě Sternové a jejím díle **15**
- Turínská výstava objektů
- Prima Leviho **16**
- Izrael: *Měkká síla juda* **17**
- Výběr z českých médií **18**
- Kalendárium **19**
- Zprávy, kultura, inzerce **20–22**
- Zprávy z obcí **23**
- Zprávy ze světa **24**
- Rejstřík **I–IV**

Friedrich Naumann byl německý evangelický teolog, který žil ve druhé polovině 19. století a do historie se zapsal jako významný levicově-liberální politik. Před první světovou válkou byl poslancem Říšského sněmu, zapojil se do boje za práva žen, stal se spoluzakladatelem uměleckého sdružení Deutscher Werkbund a angažoval se i v dalších aktivitách. Jeho stěžejním dílem se stal spis *Mitteleuropa*, ve kterém představil svou vizi spojených států střední Evropy pod německým vedením, ale jako svazek suverénních národních celků s vlastním jazykem, kulturou a politickým systémem. Jeho představy se nikdy nerealizovaly, zůstaly však dodnes cenným základem mnoha politických a politologických úvah a diskusí.

Po první světové válce se Friedrich Naumann stal prvním předsedou Německé demokratické strany (DDP) a členem Výmarského národního shromáždění, meziválečného německého parlamentu. Zemřel roku 1919 ve věku 59 let. Proč se o něm zmiňujeme? Jeho jméno dnes nese významná nadace, která má za úkol podporovat myšlenky liberální demokracie. Je těsně spjata se stranou FDP (Svobodná demokratická strana). FDP byla koaliční vládní stranou v osmdesátých a devadesátých letech a její předseda, tehdejší ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher, sehrál klíčovou roli při pádu komunistického režimu, který si v těchto dnech připomínáme. Jeho projev k uprchlíkům na pražském, tehdy západoněmeckém velvyslance se stal legendárním. Není proto divu, že české zastoupení Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit, či FNF podle zkratky anglického názvu, bylo otevřeno již v roce 1991. A již od té doby se datuje jeho spolupráce s Federací židovských obcí a s dalšími židovskými institucemi.

TOLERANCE NEBO PODPORA DEMOKRACIE

Jedním z dlouhodobých partnerů FNF je také nám dobře známý Americký židovský výbor (AJC), o kterém tu referujeme často. Ve spolupráci těchto dvou institucí vnikl již před pětadvá-

ceti lety program Promoting Tolerance (Propagování tolerance), který měl za úkol seznámit mladé evropské politiky a další veřejně činné osobnosti s politickým systémem a společenským životem v USA. Za dobu existence tohoto projektu navštívilo takto Spojené státy několik desítek lidí a mnozí z nich se opravdu stali poslěze ve svých zemích vlivnými politiky. Za všechny jmenujme Solomona Passyho, který stál za rozhodnutím NATO přijmout do paktu Bulharsko-

LIBERÁLNÍ DEMOKRACIE PRO 21. STOLETÍ

a posléze se stal bulharským ministrem zahraničí.

Program se však za tu dobu změnil. Původní název se mnohým – včetně autora tohoto článku – zdál překonaným. Změnil se proto na Advancing Democracy (Podpora demokracie) a jeho řadami prošla další generace. Mnoho příkladů lze nyní najít na internetu a sociálních sítích, absolventi programu jsou na své působení většinou velmi hrdí. Jenže...

Jenže se neznají navzájem. A to bylo jedním z úkolů pražského setkání, které proběhlo v polovině října. Na tři desítky významných osobností ze států střední a východní Evropy si navzájem vyměnily zkušenosti, a to nejen ze svých amerických pobytů, ale zároveň se zamýšlely nad tím, jak se společně vrátit k hodnotám liberální demokracie. Protože – jak konstatovali mnozí – nezměnil se jen program, ale i okolní svět.

POPULISTÉ

Velmi často zaznívá, že liberální demokraty spojují sdílené hodnoty, abychom použili výraz oblíbený nejen v Americe. Je to bezobsažná fráze, nebo si lze pod tím opravdu něco představit? Mnozí absolventi se shodují v tom, že i v dnešní zjištěné době mohou tyto zásady sehrát pozitivní roli, především jako obrana proti populismu. Je to poněkud odvážná konstrukce, ale faktem je, že populismus je dnes všudypřítomným fenoménem, o čemž diskutovali mj. Natan Šaran-

sky či Lech Wałęsa na nedávno skončené konferenci Forum 2000.

Pro mnohé je překvapivé, že partnerem německých liberálů z FDP je na české politické scéně hnutí ANO. Je ostatně dlouhodobě součástí ALDE, frakce Aliance liberálů a demokratů pro Evropu v bruselském Evropském parlamentu. Po vzoru FDP i ANO založilo instituci, která se zabývá současnými mezinárodními tématy, Institut pro politiku a společnost. Ten uspořádal před nedávnem seminář na téma transatlantické spolupráce a v podstatě se na něj nedostavil nikdo ze Spojených států. Čím to? Zřejmě tím, že hnutí ANO je považováno

také za populistické uskupení. Nebo byl důvodem nezáměr o témata, která byla před lety hnací silou spolupráce na obou březích Atlantiku?

TRANSATLANTICKÁ SPOLUPRÁCE

Jistě, Evropa má dnes jiné starosti a Spojené státy – především díky současné administrativě prezidenta Trumpa – se řídí jinými prioritami, než tomu bylo dříve. Odklon od Evropy ale zahájil již Barack Obama, i když se jednalo především o ekonomické zájmy. Pokud se však takto svět změnil, má pak smysl snažit se o restart hodnot liberální demokracie? Většina účastníků semináře se shodla na tom, že má, a to nejen kvůli vymezení se vůči populismu. Jsou tu i další důvody, od pragmatických až po historické či morální.

A nejde zdaleka jen o transatlantickou spolupráci. Spojené státy – i přes kontroverzní výroky, které dnes padají ze strany jak republikánů, tak demokratů (u těch jsou to především protizraelská prohlášení Ilhan Omarové a Rashidy Tlaibové) – jsou stále živoucím organismem s obrovskou tradicí občanské společnosti ve všech jejich podobách. To většinou v Evropě – a především té postkomunistické – stále chybí. I proto je velmi důležité v programech typu Podpora demokracie pokračovat. Třeba se najdou noví politici, kteří budou zastánci liberální demokracie pro 21. století. A možná budou i z Česka. **TOMÁŠ KRAUS**

KDYŽ JAAKOV ZŮSTAL SÁM

(Vajišlach)

A když Jaakov zůstal sám, muž s ním zápolil až do úsvitu. Vida však, že jej nepřemůže, dotkl se jeho kyčle, až Jaakovův kyčel při zápolení s ním vyskočil. A řekl: „Pust' mne, už svítá!“ , ale on řekl: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš!“ A on mu řekl: „Jak se jmenuješ?“ , a on řekl: „Jaakov.“ A on pravil: „Tvé jméno nebude již Jaakov, ale Jisrael, neboť jsi zápolil s Bohem a s muži a obstál jsi.“ Jaakov se zeptal: „Pověz mi, prosím, své jméno,“ ale on řekl: „K čemu to ptát se na mé jméno?“ a požehnal mu tam. A Jaakov dal tomu místu jméno Pni-el (boží tvář), „protože jsem viděl Boha tváří v tvář a má duše byla zachráněna!“ A když minul Pni-el a belhal se na všem kyčli, vyšlo mu slunce. A kvůli tomu, že se dotkl Jaakovovy kyčle, přeskakujícího nervu, dodnes děti Jisraele nejedí přeskakující nerv na kyčelní kosti (1M 32,24–32).

Text je vykládán tak, že se Jaakov v noci před očekávaným střetnutím s Esávem střetl s ochranným andělem Edomu, andělem zarudlé planety Maa-dim, což je anděl smrti Samael. Tuto souvislost naznačuje už vyprávění Tóry, proč Esáv dostal od Jaakova příjmi Edom, Rudý, když od něj Jaakov koupil prvorozenství za čočkovou kaši. Podle midraše ji Jaakov podle zvyku vařil ve dnech smutku po smrti Avrahama sám pro sebe, ale Esáv mu ji snědl, poněvadž byl z lovu tak unavený, že by bez toho rudého, rudého, jak věřil, dozajista zemřel. Byl-li anděl smrti jeho ochranným andělem, věřil, že z rudého načerpá sílu.

Jaakov však zůstal sám, a muž, který s ním zápolil, jej tedy nenapadl zvenčí, nýbrž zevnitř, z jeho nitra. Tu noc převedl vše, co měl, naposled i své ženy a děti, na druhý břeh potoka Jabok, a žádal Boha o pomoc před hrozbou zvenčí. „Bože mého otce Avrahama a Bože mého otce Jicchaka, Hospodine, jenž mi řekl, vrat'se do své země a do své vlasti a dobře ti učiním... zachraň mne, prosím, z ruky mého bratra, z ruky Esávovy, bojím se ho, aby nepřišel a nezabil mne jako kvočnu na kuřatech! (32,9–12). Tóra tím jako v případě zákazu pojídat gid hanaše na památku Jaakovova zápasu, naráží na příkaz odehnat ptačí matku z hnízda, když člověk objeví ptačí hnízdo a ona sedí na vejcích nebo mládětech. Jaakov udělal, co by měl udělat nálezce ptačího hnízda, v tomto případě jeho bratr: sám opustil svá mláďata, jako by chtěl tímto skutkem dovršit,

KOMENTÁŘ K TÓŘE PRO TENTO MĚSÍC

Sadao Watanabe: Zápas Jaakova s andělem.

co říkal v modlitbě. „Tys přece říkal, učiním ti dobro a založím tvé semě jako mořský písek, takže bude nespočetné množství!“ Než aby ponechal osud svých mláďat na Esávovi, vydal je do Božích rukou a zůstal sám, aby bojoval se svým strachem. Proto je třeba si všimnout, že se neodvolával na slib, který dal Bůh jemu, ale Avrahamovi a Jicchakovi. Nechtěl stavět svou víru na tom, co slíbil Bůh jemu.

Mezi něj a Hospodina, k němuž se modlil, se však v jeho nitru postavil „muž“, kterého agada pokládá za řídicí sílu jeho bratra, a můžeme ji nazvat Zlem. I v tomto případě má Bůh z lidského hlediska dvě tváře, je tím, kdo usmrcuje, a tím, kdo oživuje, jak je řečeno ve druhém požehnání modlitby Šmone esre, jež v době exilu zastupuje chrámovou obět'. Z tohoto hlediska má příběh zápasu Jaakova s andělem smrti paralelu ve vyprávění Tóry o Mošeho návratu z exilu do Egypta. Když se tam s ženou a dvěma syny vraceli, přikázal mu Bůh jít k faraonovi a žádat jeho jménem o propuštění svého prvorozeného syna: „Propust' mého syna, at' mi slouží, a kdyby ses zdráhal jej

propustit, zabiji já tvého prvorozeného syna!“ Potom ho ale v hostinci, kde nocovali, Hospodin navštívil a hrozil ho usmrtit, protože kvůli cestě odkládal s ohledem na dítě obřízku vlastního syna.

Proto jsou pro pochopení Jaakovova zápasu klíčová slova útočnicka, „pust' mne!“ , protože ho Jaakov nechtěl pustit, dokud mu nepožehná. Proč se však držel anděla smrti a právě od něj čekal požehnání? Midraš líčí jejich zápas tak, že při něm zvedali prach až k nebi. Obraz vnucuje představu, že Jaakov zápasil s andělem smrti bez naděje na pomoc z nebe, zcela vydán silnějším, než je sám. Ve svém osamění však neměl jiného prostředníka než svůj strach, a to bylo jeho nejnítěrnější pouto s Bohem. Jeho věrnost jednomu jedinému Bohu mu velela hledět v tvář zlu, jako by hleděl do tváře živého Boha.

To je také to, co řekl Bůh Mošemu, když ho žádal, aby mu ukázal svou vlastní tvář: „Mou tvář vidět nemůžeš, protože není člověka, který by mne spatřil a byl živ.“ Proto pokládá rabínská tradice brod z jednoho břehu Jaboku na druhý za přechod mezi pozemským a posmrtným životem, životem v těle a mimo ně. Tím „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš!“ Jaakov v zápase obstál, byť se pak z místa zápasu, když mu vzešlo slunce poznání, sotva belhal. Ale od té doby neseme svaté jméno Jisrael, které mu Bůh dal s požehnáním, a nejíme gid hanaše, šlachy, jíž prochází nervus ischiaticus, který se od tamtud, kde byl dotčen, rozduvuje do pravé a levé nohy. Dotkl se tam však Jaakova anděl smrti, nebo se ho v něm dotkl Bůh?

Tóra zakazuje pojídat krev a vnitřní tuk, protože patří Bohu, takže i tato šlachy je nám posvátná, když ji nejíme. To souvisí s jejím názvem: gid hanaše, někdy vyskakuje, a když se obnaží, člověk se sotva belhá. Ale v Tóře samé byl jako Menaše pojmenován Jaakovův vnuk, starší syn Josefa, a ten ho tak pojmenoval, protože mu dal Bůh zapomenout na zlo, které ho v minulosti potkalo. S tím bude i souviset důvod, proč praotec Jaakov, když žehnal Josefovi, překřížil ruce, aby pravou položil na hlavu druhorozeného Efraima a představil jej prvorozenému. Tímto požehnáním žehnáme svým dětem, takže větu, jež je obvykle vkládána do úst andělovi, k čemu to, ptát se na mé jméno, je asi správnější číst: K čemu to? Ptej se na mé jméno! To už by totiž nebyla odpověď anděla, nýbrž Hospodina svého.

EFRAIM K. SIDON

DODÁVAT SVĚTU SVĚTLO

Každá oslava svátku Simchat Tóra v Praze je vzrušující: tančíme před Staronovou synagogou, děláme kolem ní okruh, a jak stoupáme po schodech do Pařížské ulice, zpíváme modlitbu „Slyš Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný“. Kolem nás se shlukne spousta lidí a s úžasem hledí na tohle „představení“. Praktikovat judaismus v pražských ulicích, kde to bylo tak dlouho zakázáno, je úžasný zážitek. Ještě před třiceti lety by to nebylo možné a malá skupinka lidí, kteří pravidelně docházeli do šulu, i když to bylo nebezpečné, připomínala Makabejské.

Makabejští jsou známi z chanukového příběhu, jenž vypráví o tyranii seleukovského vládce Antiocha IV. Epífana, který postavil judaismus mimo zákon a jehož vojska znesvětila Druhý chrám. Jméno Makabi je akronymem věty *Mi kamocha ba-elim hašem*, kdo je jako ty, Hospodine na mocnostech. Makabejští věděli, že ať se stane cokoli a Seleukovci je budou chtít zničit, nepodaří se jim to. Dál dodržovali tradice, protože věděli, že Bůh jim pomůže porazit Antiocha a jeho režim.

Judaismus vnímá historii jako spirálu, která se opakuje. Ačkoli se stejné události dějí znovu, ponaučení stále chybí. Nikdy bychom se neměli bát projevovat svou židovskou totožnost, a to právě kvůli tomu, čím všim jsme už prošli a co se v Evropě znovu ozývá. Jak můžeme bojovat s novou vlnou antisemitismu?

Makabejci přemohli seleukovskou vládu tím, že vnesli do Chrámu a do světa světlo. To je jeden z důvodů, proč rozsvěcujeme chanukový svícen. Jak s každým zimním večerem nastává větší tma, přidáváme o jednu svíci víc, až jich osmého večera máme osm. Symbolizuje to vítězství Makabejských nad helenizovanými Syřany prostřednictvím praktikování zakázaného učení Tóry.

Jak můžeme pomoci potlačit strašlivou tmu? Tím, že zvýšíme svůj podíl na tom, aby se svět stal lepším místem. Stačí, když nebudeme mluvit špatně o druhých, budeme se snažit pomáhat potřebným a chovat se vstřícně k cizím lidem. Zmíňuji jen pár věcí, které nás učí Tóra.

Máme ve zvyku rozsvěcet chanukové světlo v oknech, aby ho druzí viděli. Při pohledu na svíce si uvědomme, že mocné říše vznikly a zanikly, ale my, Židé, tu stále jsme a rozsvěcujeme chanukijí. Dokud vnášíme do světa světlo, Bůh nás ochrání a nemusíme se ničeho bát.

BRYAN WOOD, kantor Staronové synagogy

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – prosinec 2019

kislev/tevet 5780

Staronová synagoga

30. 11. sobota	TOLDOT 1M 25,19–28,9 hf: Mal 1,1–2,7 mincha konec šabatu	15.30 hodin 16.59 hodin
6. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.42 hodin
7. 12. sobota	VAJECE 1M 28,10–32,3 hf: Oz 12,13-14,10 mincha konec šabatu	15.25 hodin 16.56 hodin
13. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.41 hodin
14. 12. sobota	VAJŠLACH 1M 32,4–36,43 hf: Abd 1,1–21 mincha konec šabatu	15.25 hodin 16.56 hodin
20. 12. pátek	večerní bohoslužba	15.43 hodin
21. 12. sobota	VAJŠEV 1M 37,1–40,23 hf: Am 2,6–3,8 mincha konec šabatu	15.30 hodin 16.59 hodin
22. 12. neděle	předvečer Chanuka – rozsvícení 1. světla ▲	
23. 12. pondělí	1. den Chanuka – rozsvícení 2. světla ▲▲	
24. 12. úterý	2. den Chanuka – rozsvícení 3. světla ▲▲▲	
25. 12. středa	3. den Chanuka – rozsvícení 4. světla ▲▲▲▲	
26. 12. čtvrtek	4. den Chanuka – rozsvícení 5. světla ▲▲▲▲▲	
27. 12. pátek	5. den Chanuka – rozsvícení 6. světla ▲▲▲▲▲▲	
	večerní bohoslužba	15.47 hodin
28. 12. sobota	ŠABAT ROŠ CHODEŠ MIKEC 1M 41,1–44,17; 4M 28,9–15 mf: 4M 7,42–47 hf: Zach 2,14–4,7 mincha konec šabatu	15.30 hodin 17.03 hodin
	6. den Chanuka – rozsvícení 7. světla ▲▲▲▲▲▲▲	
29. 12. neděle	2. den Roš chodeš tevef 7. den Chanuka – rozsvícení 8. světla ▲▲▲▲▲▲▲▲	
30. 12. středa	8. den Chanuka	

*V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.*

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Bohoslužby se konají každou sobotu a o svátcích od 8.50 hodin.
Večerní bohoslužby se zde konají 6. 12. v 15.42 hodin
a 20. 12. v 15.43 hodin.
Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.*

Bejt simcha

Kabalat šabat každý pátek od 18.30 hodin.

TAJEMSTVÍ ČERNÉHO DOMU

Rozhovor s dramatikem a spisovatelem Milanem Uhdem

Dramatik MILAN UHDE (nar. 1936) pracoval v šedesátých letech jako redaktor časopisu *Host do domu*. Po sovětské okupaci se v roce 1972 z *Rudého práva* dozvěděl, že lidé jako on nemají nárok kdekoli publikovat. Své texty mohl uveřejňovat pouze pod cizími jmény – jeho nejznámějším dílem z té doby je dnes už slavná *Balada pro banditu* z Divadla Husa na provázku, která se dočkala i filmové podoby. Jako bývalý disident vstoupil po roce 1989 do politiky, byl ministrem kultury (1990–1992), později předsedou Poslanecké sněmovny PČR (1992–1996). V roce 1997, po „Sarajevu“, odešel z ODS, v roce 1998 opustil definitivně svět politiky. Publikuje v revue *Kontexty* a v *Divadelních novinách*. V současnosti se úspěšně hrají jeho hry *Zázrak v černém domě* (2004) a *Mariina volba* (2016). V roce 2012 vydal knihu *Objevy pozdního čtenáře. „Druhé čtení“ českých autorů od Máchy k Havlovi*, o rok později vyšly jeho *Rozpomínky* s podtitulem *Co na sebe vím*. Před deseti lety v jednom rozhovoru prohlásil, že politici berou ohledy, zatímco umělci smějí být bezohlední. Mínil tím především kritičnost tvůrců vůči společnosti. O svém židovském původu se dozvěděl až v dospělém věku – podobně jako zachráněné židovské dítě, polský filosof a katolický kněz Romuald Waszkinel (1943), který se vrátil k přijetí svých rodičů a v současnosti žije jako Jakob Weksler v Izraeli.

Zmíněný filosof, autor mimo jiné monografie o Henrim Bergsonovi, se o svém židovství dozvěděl až v pětatřiceti letech. Přitom se mu už ve škole spolužáci posmívali, že je Žid, neboť to na něm bylo poznat, ale jeho to „netrklo“. Nezažil jsi něco podobného i ty?

Můj židovský osud – ono to zní trochu jako kýč nebo jako pohádka. Ale já jsem skutečně do svých sedmadvaceti let neměl tušení, že mám po matce židovskou krev.

Na mně to v mladém věku příliš znát nebylo, ještě se mi nos neprodloužil, ale narážky jsem samozřejmě slyšel. Do *Hosta do domu* přicházeli různí antisemité. Spisovatel Vladimír Pazourek u redakčního stolu, kde byl denním hostem, rozvíjel různé přiboudlé úvahy a jeho oblíbeným förem bylo: Já neříkám Žid, ale omylem nezpopelněný.

A posluchači dělali jen hehehe, chacha. Ne že by byli všichni antisemiti, ale to se tak bralo: někdo je antisemita stejným způsobem, jakým někdo jiný fandí Slavii nebo Spartě.

Představoval Vladimír Pazourek výjimku?

Nemám žádný důkaz, ale jsem přesvědčen, že některým lidem kolem redakce nebyl antisemitismus tak úplně vzdálený. Když spisovatelé v Brně v roce 1969 uvažovali o tom, že se pokusí zachránit,

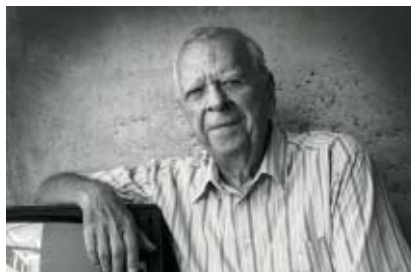

Foto archiv Milana Uhdeho.

co se dá, vymyslel Ivan Kříž, že sepiše zprávu o tom, že se brněnští autoři a jejich pobočka dopustili během roku 1968 několika chyb, ale že nevyvíjeli samostatnou iniciativu. Všechno zlé přicházelo z Prahy. V Brně se jen pasivně podrobovali. Pokud v Brně působily antisocialistické síly, byli to Oleg Sus a Uhde. Vladimír Pazourek o nás vždycy mluvil jako o dvou Židech. Projednávali tu věc večer v brněnské Slavii jako výbor brněnské pobočky, seděl jsem u toho, protože jsem byl členem Ústředního výboru Svazu československých spisovatelů, ale členem výboru brněnské pobočky jsem nebyl. Byl jsem u toho pouze jako host a vyslechl si, jak se otevřeně na mě domlouvají.

Zážitek přímo kafkovský.

A Ivan Kříž tehdy vymyslel, že jako předseda brněnské pobočky odpovědný za chyby podá demisi a že se předsedou pobočky stane Jan Skácel.

On tu nabídku přijal?

Skácel souhlasil: Sus a Uhde mi v osmašedesátém pohnuli žlučí i srdcem. Když jsem se vracel domů, říkal jsem si: Panebože, budou-li procesy, oba si to odneseme. Oni nás přímo předhodili k použití. My jsme totiž opravdu byli ji-

ných názorů než výbor pobočky. To nebyla lež. Druhý den ráno jsem odcházel do redakce v očekávání nejhorsího, ale ukázalo se, že už před sedmou ráno dorazil Skácel za Křížem do jeho domu a oznámil, že si to rozmyslel a svůj souhlas odvolává. Na celý plán okamžitě rezignoval také Ivan Kříž. Zanedlouho byli oba dva zakázáni spolu se Susem a se mnou a s řadou dalších brněnských autorů. Zachránil se málokdo.

Jak se za protektorátu podařilo zachránit tvou matku, ale i tebe?

Tatínek byl apolitický člověk, maminka byla rovněž naprosto apolitická. Její otec se odedávna snažil svému židovství uniknout. Byl náčelníkem Sokola v Moravských Budějovicích, a dostal se dokonce do zemského výboru Kramářovy strany národně demokratické, přitom Karel Kramář Židy velmi neměl rád. Můj dědeček i jeho manželka byli Židé po obou rodičích. Po třech čtyřech letech manželství se můj pokojný, klidný, nekonfliktní a málomluvný otec dozvěděl, že jeho židovská žena je i pro něj obrovský malér. Byla neobyčejně úspěšná advokátka, ale v roce 1938 ji preventivně vyloučili z advokátní komory. Příbuzní – tatínkova sestra se provdala za brněnského Němce – mu radili: Theodore, rozveď se. Jinak přijdeš o dům, syna neuchrániš, nakonec zničíš i sebe! Následovaly anonymní telefonáty: Rozveď se, doktore, nebo půjdete do koncentráku oba! Odolal, i když se hodně bál. Usuzuji na základě toho, že maminka podala tzv. paternitní žalobu na své rodiče – po dohodě s nimi, sami jí to nabídli, toho jsem se dopátral. Sehnali kamaráda, árijce, který jí prohlásil za svou dceru, zplouzenou z nemanželského poměru s rasově čistou dámou, tu také přivedl k soudu jako svědkyni.

Ještěže tehdy neměla rasová „věda“ k dispozici genetické zkoušky.

No právě. Zachránce uvedl, že se své ženě nemohl přiznat k nevěře, dotyčná paní byla na tom stejně, šlo o katolické rodiny, a tak se dohodli, že dítě utají a svěří je manželům Geigerovým. Na to, že oba byli Židé, se v roce 1905 nehledělo. U soudu to v první instanci prošlo, přijel dokonce specializovaný rasový znalec z Berlína.

Myslíš, že se jim podařilo německého rasoznalce oklamat?

Museli ho podplatit, dědeček neměl moc peněz, ale jeho kamarád byl movitý podnikatel z Moravských Budějovic, pan Hromádka. Jsem přesvědčen, že znalce podplatil, poněvadž maminka byla Židovka na první pohled. Rasový specialista vydal posudek: tato osoba nevykazuje žádné židovské rasové znaky.

Proč ti rodiče o tom neřekli, když bylo po válce a tys byl dospělý?

I když se tak stalo se svolením prarodičů, a dokonce z jejich iniciativy, maminka ani tatínek se s tím zřejmě nikdy úplně nevyrovnali, takže mi to nedokázali říct. Nic bych jim nevyčítal, ale oni to drželi přede mnou v tajnosti. Možná se báli mého mladistvého fanatismu. Víím, že si dali slovo, že se už nikdy neocitnou mezi lidmi určenými pro koncentrák nebo vězení. Jejich rezistenci podle mě značně oslabil nacistická okupace. Když v roce 1948 přišel puč, oba vstoupili do komunistické strany. Udrželi si tak svá zaměstnání, můj otec se dokonce stal finančním prokurátorem, šéfem úřadu. Dostal za úkol vyhodit své kolegy a kamarády, čtrnáct právníků. Zdráhal se. Stranické orgány mu daly na výběr: Nevyhodíš je? Tak půjdeš taky. Udělal to. Maminka ho zbožňovala a říkala: Dobře jsi udělal, máme děti. Kromě mě byli tehdy v rodině tři další sourozenci, dva z nich předškolního věku.

Jak rodiče prožili padesátá léta?

Museli vstoupit i do místní organizace a v roce 1952, při diskusi o procesech, pronesla naše sousedka domovnice na schůzi příspěvek, jehož pokleslou brněníštinu tatínek doma napodoboval: „Sódruzi, já sem dycky říkala, že židák nigdá nepude s dělníkem.“ Rodičům došlo, že se dostali z deště pod okap. Že z jednoho antisemitského režimu přešli do druhého a že stranická příslušnost, která neochránila Slánského a jeho židovské druhy, neochrání ani je. Z toho byli naprosto zhroucení a jejich rezistence se definitivně vytratila. Tatínek byl prvorepublikový právník, věděl, že únor 1948 proběhl jako protiprávní pohrůžka násilím a znárodnění že byla krádež, za kterou komunisté původně slibovali postiženým finanční náhradu, ale o politických otázkách se mnou nediskutoval, protože jsem tehdy byl fanatický svazák. Jedinkrát se odvázal, když jsme oba poslouchali v rozhlase reportáž z procesu se spolupachateli Slánského

ho. Vystoupil tam syn jednoho z nich, jeho jméno si teď nevybavuji...

To byl nejspíš syn Ludvíka Frejky Tomáš.

Prohlásil, že je otřesen tím, co jeho otec páchal, a že se od toho distancuje a schvaluje rozsudek smrti. A můj tatínek, který, jak říkám, přede mnou šetřil svými utajenými politickými názory, povídá suše: Čekal jsem, že se nabídne, že tátu sám oběsí. Ale hovor na to téma nikdy nepokračoval.

Ani v roce 1968?

Oba rodiče byli tehdy ze svého ústrojného pesimismu přesvědčeni, že to dopadne špatně. Když se brzy po srpnu začalo v Brně říkat: Odkáčaou to Sus a Uhde, byla z toho maminka strašně nešťastná. Vyprávěla mi, že zastupuje při rozvodu nějakou paní, která si namluvila místního komunistického funkcionáře avansujícího do Prahy a provdává se za něho, jakmile se i on rozvede. Maminka se mi nakonec svěřila, že tu paní požádala, ať se svého soudruha nastávajícího zeptá, jakou mám coby spisovatel perspektivu. Jeho odpověď prý zněla: Ten? S tím je konec. Žil za dělnické peníze, ale psal proti dělníkům. Tu formulaci si pamatuji doslova. Už si ani neškrtne, a krom toho je to Žid. Maminka dodala, že tu paní uprosila, ať mi s ním vyjedná schůzku, můžu prý za ním přijít do bytu. Povídám: A co mu budu vykládat? – Řekneš, že jsi pro socialismus. – To neřeknu, já na to, poněvadž jsem tehdy už pevně věděl, že pro socialismus nejsem. – Tak mu aspoň řekneš, že nejsi Žid. Můžeš mu ukázat určité doklady. Povídám: Nepůjdu za ním. Je to zločinec. Ale ty doklady by mě zajímaly. Jenže maminka zmínku o nich zamluvila. Když prý se odmítám zachránit, k ničemu mi nebudou.

Nakolik se postavy hry Zázrak v černém domě liší od svých historických předloh?

Někteří příbuzní se na mě kvůli údajným předlohám čerpaným z rodiny hodně hněvali. Ale jde o model zásadně překreslený. Můj mladší bratr se nerozvedl, byl věrný manžel, měl tři děti, netrpěl problémy s alkoholem. Tatínek byl nemluva, manuálně neobyčejně šikovný, dům udržoval v péči, nebyl hádavý, nedělal scény, po srpnu byl vyloučen z komunistické strany, ač původně byl navržen pouze k vyškrtnutí.

Z jakého důvodu? Mezi vyloučením a vyškrtnutím byl velký rozdíl, asi jako mezi očistcem a peklem.

Oficiální odůvodnění znělo, že z nejstaršího syna vychoval nepřítele socialismu. Byl hrdý, neodvolal se a byl okamžitě odeslán do důchodu. Ale starý strach v něm přežil. Očekával, že v brzké budoucnosti příjdu v rámci politického procesu o veškerý majetek.

Zpracovaly u něj vzpomínky na padesátá léta...

Přesně, i když tehdy působil jako civilní soudce a k trestnímu soudu nastoupit zásadně odmítl. Poprosil mě, abych se zřekl dědictví po mamince – zemřela v roce 1978 na rakovinu. Prý by současný rozsudek nade mnou bylo i propadnutí mého zděděného podílu na rodném domě. Šel jsem to k notářovi podepsat. Věděli to pouze členové rodiny, notář a dva soudní úředníci. Mohli to dát někomu k lepšímu. Zkrátka mi při jednom výslechu estébáci řekli: Vždyť za váma nikdo nestojí, vlastní otec vás vydědil!

To tě chtěli deptat.

Už se tím nechci zabývat, ať jim to řekl, kdo chtěl. Je to pryč. Ale dobrá kamarádka psychologka mi připomněla, že vztah k otci řeší mladí muži do čtyřicetiletí pětadvaceti let. Dodala: Nevykládej, že jsi to v pětapadesáti nebo šedesáti pořád přežvykoval. To je literatura, papír.

Franz Kafka zemřel poměrně mlád, ale bylo to v něm jako v koze lůž až do konce.

A já to skutečně v sobě přežvykoval. Uvažoval jsem jako amatérský detektiv *per analogiam*. Když jsem podepsal Chartu, věděl jsem, že mě čeká domovní prohlídka. I vzal jsem své hry psané na cizí jméno, svázal je do úhledného balíčku a zanesl do Králova Pole k rodičům. Otec jsem řekl, že nejde o politické texty, ale divadelní, jenže je nechci mít doma. Souhlasil bez výhrad. Za týden jsem přišel na návštěvu, maminka už byla nemocná, ležela: Chlapče, prosím tě, ty sis u nás uskladnil protistátní letáky. Tatínek je z toho zdrcený, celé noci nespí. Už jsme měli v životě tolik trápení. Prosím tě, odnes si to. Ale tatínkovi neříkej, že jsem o tom s tebou mluvila. Tebe samotného to napadlo. – Když jsem tatínka o ty texty požádal, odpověděl: Proč?

(pokračování na str. 12)

PRAŽSKÝ UMĚLEC A „SVĚTOŠLAP“ Druhá výstava Roberta Guttmanna v galerii Židovského muzea

Ve středu 6. listopadu byla zahájena již druhá výstava Roberta Guttmanna v galerii Židovského muzea, která nese jméno tohoto umělce. Když galerie před téměř 20 lety vznikala, zvolili jsme jeho jméno do jejího názvu bez velkých pochyb – sotva jiný domácí umělec se hlásil k židovství a sionismu s takovou otevřeností, sotva která díla jsou tak nezaměnitelně originální a nesou nepochybnou stopu židovského umění než právě ta Guttmanova – ať již jde o námět nebo zdánlivě neumělé, ale neobyčejně působivé provedení. Robert Guttman je také více než kterýkoli jiný židovský umělec spjat s Prahou, kde většinu svého života žil a působil, až se stal její téměř neodmyslitelnou součástí. Byl ostatně znám i v dalších měsících republiky stejně jako v mnoha českých a slovenských lázních, kde všude pobýval a nacházel své příznivce. Výstava Pražský poutník Robert Guttman bude otevřena ve stejnojmenné galerii do 23. srpna 2020.

PODOBIZNY OD „KOLEGŮ“

Současná výstava však není pouze reprízou té předchozí – ve větším počtu jsou zde poprvé vystaveny Guttmanovy podobizny a karikatury od jeho „kolegů“ z nejrůznějších míst republiky od Karlových Varů a Liberce až po Košice a Užhorod. Byli to většinou také naivisté, neškolení amatéři a sváteční malíři. Vítili

Autoportrét Roberta Guttmanna s nevěstou, 1925. © ŽMP.

návštěvu „mistra z Prahy“ a kreslili ho v nějaké restauraci nebo kavárně při společné zábavě, kde se Guttman cítil asi

nejlépe. Ačkoli jde většinou jen o rychlé skici tužkou či uhlím, často se jim podařilo zachytit živý výraz „mistra“ s doutníkem nebo viržinkem, v dobrém rozmaru přednášejícího o svých cestách, výjimečně zpívajícího, jindy zase kreslicího soustředěně u stolu do svého deníku. Jejich postřehy nám ožívují jindy přísnou „mistrovu“ tvář ve šťastných chvílích mezi přáteli po dlouhé a únavné cestě.

Jožka Herzogová: Portrét Roberta Guttmanna, kolem 1935. © Židovské muzeum v Praze.

Tito umělci nejspíše Guttmanna upřímně obdivovali, neboť dobře věděli, jak nesnadné je žít se uměním a kolik musí umělec své múze obětovat. Většinou jsou anonymní, najdou se mezi nimi ale i známější jména jako brněnský Jaro Procházka, pražský Jan Prouza, Kamil Zvelebil či Jožka Herzogová, košický Arnošt Friedmann nebo užhorodský Erdeny. Jeden čas Guttman dokonce sedával jako model i v řezbářské dílně na pražské akademii, kde se studenti snažili zachytit jeho jedinečnou tvář a postavu v dřevorezách a modelech.

Součástí jeho četných portrétů jsou ovšem i jeho vlastní podobizny či „autokarikatury“, které potvrzují identitu umělce a zdají se přinášet jakési sdělení. Obvykle doprovázejí písemné blahopřání nebo pozdrav k narozeninám či poděkování za prokázanou laskavost. Zastupují tak jakoby samotného pisatele, který přichází osobně popřát příteli nebo dobrodinci. Jeho přímo z obrazu upřený, až magicky působící pohled jako by zdůrazňoval upřímnost přání. Vlastní podobizny a karikatury vytvářel často, to ale není u umělců nic neobvyklého. Kreslil je od mládí na pohlednice, které prodával na svých cestách – snad to byl způsob, jak s jistou ironií a nadhledem reagoval na zájem, který jeho zjev všude vzbuzoval. Většinou je to pouze jeho výrazná tvář a přímý pohled, pro příznivce umění někdy doplněný paletou, atributem své profese, na které si tolik zakládal.

Na jeho nejznámějším obraze, *Autoportrétu s kyticí*, je blahopřání samotným námětem – jako by spěchal s naručí

plnou květin přímo k nějakému oslavenci. Jindy se namaloval se zachmuřenou tváří v roli Hamleta s Yorikovou lebkou v ruce – ve své oblíbené masce z purimových bálů v Lucerně nebo Rokoku, která dobře vystihuje vážnou stránku jeho úvah nad životem. Z četných obrazů, jejichž součástí byla celá jeho postava, se zachoval pouze jediný – *Autoportrét na květinovém trhu* u stánku Anny Vítkové, která ho po léta zásobovala čerstvými květinami a jejíž pěkný portrét jí kdysi z vděčnosti nakreslil. Je zde zachycen ve svém modrém sametovém saku a bílých námořnických kalhotách, s proslulou velkou zelenou mašlí pod bradou, pichlavým pohledem a zrzavým mušketýrským knírem. Podobně klidný nebo šťastný výraz měl jen na nedochovaném obraze se svojí nevěstou z roku 1925. Jeho pozadí tvořilo celé pole rozkvetlých a pestrobarevných květin, zatímco oba oslavení byli oblečení pouze v bílém (ke svatbě však pro Mistrovu zaneprázdněnost nakonec nedošlo).

CESTOVNÍ DENÍKY

Další novinkou na současné výstavě je projekce některých stránek a fotografií z dochovaných Guttmanových cestov-

Robert Guttman před dálkovým pochodem do ciziny, fotografie, 1925. © ŽMP.

ních deníků a pamětních alb, které pro jejich špatný stav nelze většinou vystavit. Díky digitálnímu zpracování je nyní možno ukázat i vnitřky Guttmanových sešitů, které dosud nebyly představeny veřejnosti. Fotografie nám přibližují malířovu podobu

na jeho cestách v různých dobách a situacích. Protože Pražané jeho vyprávěním

Robert Guttman cestou na 8. sionistický kongres v Haagu, pohlednice, 10. srpna 1907. © Židovské muzeum v Praze.

o „závratných“ pěších túrách a nevšedních zážitcích příliš nevěřili, vedl si od roku 1903 o svých cestách zvláštní deníky, do nichž sbíral vlastní fotografie a kresby, autogramy známých osobností, pohlednice, razítka a vstupenky z akcí židovských spolků a hlavně potvrzení od městských úřadů z míst, kam až na svých poutích dorazil. Mnohé z jeho deníků se však ztratily, jiné vytvořil zřejmě až po návratu z cest nebo u příležitosti svých prvních výstav (v letech 1928, 1930).

Nepočítáme-li Guttmanovu fotografii jako pětiletého dítěte na klíně otce v Sušici, pak jeho nejstarší dochovaný snímek pochází z doby návratu ze 6. sionistického kongresu v Basileji (1903) a další z cesty na 8. sionistický kongres v Haagu (1907). Mnoho jeho fotografií pochází z počátku dvacátých let, kdy často navštěvoval pražské plesy, reduty a bály v Lucerně, Rokoku a Hotelu Palace nebo zábavy jako „Mizzi und Moritz Abend“ na Plodinové burze. Ještě bohatší je dokumentace letních cest po Čechách, Moravě a Slovensku, kdy býval hostem sionistických organizací v Brně, Moravské Ostravě, Prostějově nebo Bratislavě, nebo nacházel útočiště u svých „mecenášů“, jako byl např. náhodský sběratel Leo Strass nebo ředitel Východoslovenského muzea v Košicích Dr. Josef Polák. Snad nejvíce Guttmanových fotografií pochází

z lázní – z Mariánských Lázní, Topolčan, Trenčianských Teplíc nebo Piešťan. Do lázeňského poklidu přinášel svým zjevem vítané oživení a každý se s ním na promenádě rád nechával vyfotografovat, aby měl doma co vyprávět.

Guttmanovy fotografie z cest nebo z pražských oslav jsou snad nejlepší dokumentací jeho života. Svým zjevem, oblečením a chováním vytvořil postavu natolik důstojnou, že vzbuzoval obecný zájem a pozornost. Zatímco v dětství se mu spolužáci na venkově posmívali, jako dospělý v Praze a jiných městech vzbuzoval spíše zvědavost. A lidé se k němu chovali většinou uctivě a s respektem. Protestoval rozhodně, když byl označován za pražskou figurku, jako byli např. básník „baron Kraus“ z Městských sadů nebo známý šnorer Hašile, občanským jménem Jakub Weiss, či Karel Kohn, zvaný Dr. Nosarius z Prahy, které ostatně dobře znal a také je portrétoval. Zakládá si na svých titulech „akademický malíř“ nebo „výtvarný umělec“, jindy ho pro jeho originální myšlenky novináři oslovovali „pane profesore“. V Praze byl nakonec ve své společnosti velmi uznávaný, zatímco některé články v novinách jej ukazují spíše v dobromyslně komickém světle. Sám sebe a své ideály bral ale velmi vážně, po Václavském ná-

Malá houslistka (Rodinný koncert), olej na lepence, 1938. © ŽMP.

městí a Příkopech kráčival vždy hrdě vzpřímený, aniž bral na vědomí zvědavce, které jeho zjev přilákal.

Cestovní deníky z významnějších poutí do ciziny zdobil vlastními i cizími kresbami, k bohatě ilustrovaným patří zvláště sešit z cesty do Vídně na oslavu založení Hebrejské univerzity v Jeruzalémě (1925) nebo deník z návštěvy Bruselu, Antverp a Paříže v létě 1931. Bohatými přípisů a kresbami zdobil také pamětní alba, která vytvořil např. k 10. výročí vzniku Československé republiky (1928) nebo později k 80. narozeninám prezidenta T. G. Masaryka (1930). Od roku 1925 se také každoročně dával fotografovat s věncem před pěší poutí do Lán ke hrobu Charlotty a Herberta Masarykových a také si o těchto cestách vedl deník.

GUTTMANN A UMĚNÍ

Stejně jako je nesnadné postihnout všechny stránky Guttmanovy osobnosti, není snadné charakterizovat ani jeho obrazy. Jsou nekonvenční, nezařaditelné, a proto znepokojující. Guttman sám se označoval za „stoupence moderny, ale s nuancí k realismu, ano akurátnosti“. V umění odmítal požadavek reprodukce a hájil své právo na vlastní tvůrčí projev. Stejně hájil i právo na vlastní názor a způsob života: „Byl jsem vždycky samostatný a nechtěl jsem uznávat autority a nechat se někým ovlivňovat, byl jsem odjakživa stále na celé čáře opozičník.“

Podle pražského psychiatra Arthura Hel-

lera vykazuje Guttmanova tvorba svou plošností a lineárností, disociací prostoru a tvaru, deformacemi figurálních motivů a bizarností výrazu příbuzné rysy s tvorbou schizofreniků, ale také s kresbami dětí, primitivů nebo moderních malířů (některé nám připomenou obrazy Oskara Kokoschky nebo E. L. Kirchnera). Zdánilivě se vymykají jakémukoli stylu a někdy působí spíše jako pestrá různobarevná mozaika nebo barbarský ornament. Právě to ale mají společné s moderním uměním, které usiluje spíše o porušování pravidel zobrazení a o autentický výraz než o napodobování vnější skutečnosti. Ke své tvorbě se nejlépe vyjádřil sám: „Jsem absolutně nezávislý a šťastný, že jsem unikl školnímu mistrování, že se mohu svobodně vyžít a vyzuřit!“ (pokračování na str. 16)

závislý a šťastný, že jsem unikl školnímu mistrování, že se mohu svobodně vyžít a vyzuřit!“

Arnošt Goldflam: U NÁS DOMA

Maminčiny historie a jiné povídky

V knize Tata a jeho syn, vydané v nakladatelství Sefer v roce 2012 se čtenáři dozvěděli mnohé z tajemství brněnské rodiny Goldflamů. Rozmarná, melancholická, fantaskní a vtipná vyprávění o tom, co se v rodině kdy stalo (i nestalo), se setkala s velkým čtenářským ohlasem. Proto jistě ledaskoho potěší, že autor píše na totéž téma další knihu. Téma je prakticky stejné, ale je vyprávěno z jiného úhlu pohledu. V Tatovi je logicky ústřední postavou a bodem přísný patriarchálně vládnoucí otec. Zatím pracovní název druhého souboru Maminčiny historie a jiné povídky napovídá, s kým vede tentokrát autor svůj nikdy nekončící dialog na téma dětství. Toho dětství, které člověka doprovází, ať se mu to líbí nebo ne, po celý život. Autor na knize ještě pracuje. Otištěné příběhy Doma a Pohoda celou knihu uvádějí.

DOMA

Babička mě volala vždycky, když potřebovala něco napsat česky. Tak například přes Židovskou náboženskou obec bylo možno objednat košer maso. A to byla padesátá léta, čili v době tuhého dohledu a nepřítěně vůči Židům. Nicméně si člověk mohl na adrese Praha 1, Petřská 4, rituální výsek masa, objednat žádané. A taky to vždycky v pořádku došlo. Teď už se nepamatuju, jaké maso to bylo. Tak samozřejmě především ne vepřové. Nejspíš hovězí, možná to mohlo být i nějaké to kuře, nebo dokonce husa. To já už si nepamatuju, ale psal jsem tam jménem babičky a příslušné maso objednával. Poněvadž se mi to na stará kolena plete, tak s tím hovězím to tak nepochybně bylo, ale jinak se moje paměť chýlí k tomu, že jsme v Brně na Zelném trhu to kuře nebo husu, někdy i holoubata, ještě živé, koupili a donesli našemu kantorovi, panu Neufeldovi, ten tu drůbež rituálně podřízal a mohli jsme si to odnést domů a zpracovat.

To ovšem bylo už dost dlouho po válce.

Ačkoli se u nás jedlo a vařilo košer, se mnou byly vždycky potíže. Hovězí nebo telecí maso bylo prorostlé, žilkované, kuřecí stehna měla úponky, já jsem to jíst nechtěl, dělalo se mi z toho zle, navalovalo se mi. Vyváděl jsem scény, že to nebudu jíst a že to přece nikdy nejím a ani to nemám rád. Ovšem ten vývar byl delikátní, maminka a babička dělaly

domácí nudle, na kousek chleba vyklopily a posolily pochoutku, morkové kosti. Zato já jsem ty nenáviděné klišky vybíral a tajně podstrčil vždycky někomu do jeho polévky. Běda, když si toho všimla babička. Zaúpěla, zatnula nehty do tváří a naříkavě volala, stěžovala si Bohu, že ten hoch nechce jíst a s největší pravděpodobností co nejdřív zemře hladem a vyčerpáním, když se tedy nechce pořádně a výživně stravovat. Není

divu, ono bylo přece jenom nedlouho po válce, kdy nebyl dostatek vůbec žádného jídla, a tak panoval strach z podvýživy a ztráty sil. Babička táhla nehty dolů po vráscitých tvářích, na kterých pak zůstávaly rýhy, a trvalo dosti dlouho, než opět zmizely. Ona si totiž babička myslela, že když nechci dost jíst, že to přichází trest z nebes a ta trestaná osoba je nebo má být ona sama za svoje strašlivé hříchy. Obrátila tvář k nebesům a naříkavě volala: „Božíčku můj, co jsem to jen udělala, že mě tak trestáš a ten hošíček nechce jíst!? Potrestej radši mě, nech mě zemřít, ať vzplane náš dům, já zajdu v mukách a neštěstí nás postihne a my všichni zhyne!“

Moje maminka zvolila jiný přístup. Vařila a pekla jídla, proti kterým jsem já neměl námitky. Například barches, takový polosladký bochník posypaný mákem, křupavé slané placky sypané cibulkou a také mákem, které jsem mazal máslem a zapíjel bílou meltou z cikorky, pirohy, taštičky z těsta, plněné slaným

tvarem s pomačkanými bramborami a smaženou cibulkou, všechno to řádně promíseno a uvařeno ve slané vodě. Potom ovšem slít, procedit, pirohy polít máslem, opět se smaženou cibulkou. Pokud některé zůstaly do druhého dne, mohly se osmahnout na pánvi a to to bylo ještě lepší. Taky se ty pirohy mohly naplnit kysaným zelím s cibulkou, rovněž vše osmahnuto. I jiné pochoutky byly, například pečené křupavé husí krky nebo slezina, to vše plněno moukou. Pak samozřejmě sladkosti, různé buchty s tvarohem a hrozkami, bábovka a podobné chuťovky. A na kachlových kamnech, kde se ještě topilo dřevem nebo uhlím, stála plechová konvice se silným ruským čajem, který se průběžně doléval horkou vodou.

Maminka na otcův příkaz dbala na to, aby byl všude pořádek. Okraje kobereců byly kryty lněnými pruhovanými běhouny a všechno mělo své místo. Postel v ložnici byla ustlána, přes peřiny byl položen zlatý damaškový přehoz se skládanými faldy a uprostřed trůnila porcelánová slečna s rukama v graciézním gestu a porcelánový vršek těla pokračoval v široké nadýchané sukni. V domě byly nejdůležitější dva pokoje. Otcův takzvaný pánský pokoj, kde bylo uloženo jeho šatstvo, obleky, které si nechával šít, košile a vázanky, svetry, čili vesty na zapínání, kšandy, čili šle, potom ovšem kryty na boty – kamaše, všechno muselo být v nejlepším pořádku, pečlivě uloženo. Ovšem také cennosti, například stříbrné nebo zlaté manžetové knoflíčky, spony na vázanky, zlaté kapesní hodinky po dědečkovi, mince s portrétem Františka Josefa a další cennosti, rozložené různě ve skříní, tu pod prádlem nebo mezi různým šatstvem. Také tam byl jeho psací stůl, kde byly různé dokumenty a který nyní patří mně a u kterého hospodařím.

Pak tu byl ovšem takzvaný pokoj parádní, čili obývací. Ani tam se nechodilo, byl tam vlastně vstup zakázán, poněvadž tu byly též cennosti různého druhu, od skutečně hodnotných až po bezcenné trefky. Jinak jsme tam mohli vstoupit jen na svátky, ať už židovské nebo na Vánoce, případně jiné rodinné oslavy. To se ovšem prostřel parádní ubrus, který otec dovezl z cest, nejspíš z Albánie, nebo snad dokonce z Číny. Ubzus byl však nejspíš turecký, každopádně orientálního typu s arabským nápisem. Jedlo se takzvaným stříbrným příborem, vel-

mi masivním, ve skutečnosti však to stříbro byla alpaka. Talíře byly s modrým míšeňským vzorem, jak se u nás říkávalo, a tak to možná i bylo.

Jinak ovšem u nás panovala přísnost a až vojenská kázeň. První byla vzhůru maminka, to bylo tak kolem šesté. Chystala otci kastrůlky s obědem, poněvadž on sám trval na stravě domácí. Sotva ho vypravila do kanceláře, budila mě a pečovala o to, abych také dostal s sebou svačinu, umyl se, co možná pěkně oblékl, nasnídal a vyrazil do školy, která byla jen nějakou minutku od nás. Pak už se maminka věnovala domácnosti. To znamenalo všude vyluxovat, utřít prach, ustlat a na ten zlatý damaškový přehoz na posteli posadit tu porcelánovou slečnu a sukýnku pěkně rozestřít kolem ní. Tady všude hrozilo nebezpečí, poněvadž po návratu z práce si minimálně jednou týdně otec navlékl bílé rukavičky, prošel celou domácnost a běda, našel-li někde prach, který by na těch rukavičkách ulpěl. To se potom posadil ke stolu, praštil do něho pěstí a zakřičel: „Bude krach! Udělám krach!“

Všichni jsme se třásli a obávali se toho hrozícího krachu, i když vlastně nikdo nevěděl, jak asi takový krach vypadá. Já sám, jako malý hoch, jsem si to představoval

tak, že poté, co ten krach nastane, masivní stůl se rozpadne, zůstane jen svrchní deska, těžké nohy, vlastně takové trosky. Zároveň se začne hroutit i ostatní nábytek, tu a tam vypadne ze zdi kus omítky, vzápětí i nějaká ta cihla, a ačkoli jsme bydleli v normálním rodinném domku, byl to konfiskát po německé rodině, v mé představě se začalo hroutit i pomyslné sloupoví, připomínající řecké nebo římské stavby. Sebe jsem si představoval pokrytého stavebním prachem, jehož souvislá vrstva byla tu

a tam brázděna krví, protože jinak nebylo možno. I všechno kolem bylo pokryto tím prachem. To všechno by pak začaly vysávat maminka a babička předválečným vysavačem značky Elektrolux a následně otírat hadrem a omývat i vodou, bylo-li by to potřeba. Nakonec pak i leštit leštidlem na nábytek jantarové barvy. Než se všechno uvedlo do původního stavu, nějakou tu hodinku to nepochybně trvalo. Maminka i babička, tváře pokryty bílošedým prachem, takže vypadaly dosti nevalně, měly v tomto poprašku slzami prohlodané potůčky, protože přece jen jejich pláč v podstatě neustával, respektive vždy čas od času si slané praménky prorážely usazeným prachem cestu. Vypadalo to jako maska, která se na jejich tvářích vytvořila po nějaké přírodní katastrofě, například zemětřesení nebo výbuchu sopky.

Když bylo vše zahlazeno, otec obě dvě povolal ke stolu a kázal jim usednout, aby jim přednesl pomyslné kázání, čili „četl levity“, jak se říkávalo v literatuře. Přísným hlasem pronesl:

„No, tak co se mně řekne?“

Obě mlčely. Otec pokračoval ve svém kázání. Babičku v podstatě ignoroval, zato maminku nijak nešetřil. Zvláště si vzal na paškál její, jak zdůrazňoval, špatné, až marnotratné hospodaření. Nesmím

tady zapomenout, že byla padesátá léta, příjmy byly nebohé a otec i tak šetřil na všem, hlavně na výdajích na domácnost. Maminka si s pláčem naříkala, že jí otec odděluje peníze na každý den zvlášť, pětadvacet korun. To bylo ovšem i tak málo! Otec se tvářil jako baron Rothschild, který ji denně zasypává vodopádem zlatých mincí a jí ani to nestačí a žádá každý den pořád víc a víc. A to on ještě živí nejen maminku, která nechodí do práce, jako svou ženu, samozřejmě mě, ale navíc taky babičku, mamčinu maminku, která k nám do Brna přijela též, a to ještě s tetou, mamčinou sestrou a s mou nevlastní sestrou, sirotkem, ať se vzala, kde se vzala, zkrátka bydlela víceméně u nás – a on nás všechny musí živit, šatit a v podstatě i vychovávat k civilizovaným způsobům a kdovíco ještě. Přitom kromě tety a občas i nevlastní sestry, bydlíme všichni u nás, na domácnost v podstatě ty ženy

nepřispívají, nechávají se vydržovat jím, který má dokonce vysokou školu, titul inženýra, je plně gramotný a ony jsou obyčejně negramotné Židovky z východu, žádný jazyk pořádně neznají, kromě jidiš, a to není ani plnohodnotný jazyk. A vůbec mu dělají jen ostudu. Tak pravil otec.

On sám dře od rána do večera v podniku, má co dělat, aby nás všechny uživil. Takto mluvil a mluvil, vyčítal jim jejich závislost na něm a malou, nepostačující iniciativu, snahu a nepořádnost a vůbec všechno, čím by mohly přispět k chodu domácnosti, což ony nečiní, nebo pokud, tak neochotně a zcela nedostatečně.

Tím dohnal maminku k pláči, nevěděla, co mu na to má říct, co odpovědět. Seděla a plakala, já jsem ji hladil po baculaté ruce, objal jsem ji a přitulil se k ní.

POHODA

Vlastně jsme byli, oba dva, ona i já, ba i babička, pokud bydlela u nás, nejradši, když nebyl otec doma. To bylo jednak přes den, otec se vracel z práce k šesté hodině, někdy trochu dřív. Zazvonil a já jsem musel čekat u dveří, otevřel jsem mu dveře, pozdravil jsem uctivě „rukulíbám“, on se posadil na lavici v malé předsínce, já jsem k němu poklekl, rozvázal jsem mu tkaničky u bot a polobotky jsem mu sundal. Pak jsem mu navlékl na každou nohu pantofle, pomohl obléct domácí kabátek lemovaný lesklým rypsem, on mi nastavil jednu, pak druhou tvář, na něž jsem mu byl povinen vtisknout po polibku, postupně na obě tváře. V předsíni už čekala v pozoru maminka, tam zase dostala pusy ona a otec se odebral do pokoje, do jídelny, kde jsme vlastně v podstatě žili, tam se usadil u stolu a očekával, až mu bude servírována teplá večeře, samozřejmě tedy vlastně druhý oběd, čili polévka, a druhý, hlavní jídlo, ovšemže jiné, než to, co si ráno bral v kastrůlkách do práce. Přitom si rozložil noviny a podrobně je od začátku do konce přečetl. Přitom mlčel, k domácí politice se nevyjadřoval, sledoval jen, co se děje v Rakousku, kde se narodil, nanejvýš kriticky zmínil někoho z práce, kdo se nezachoval podle jeho gusta, nebo citoval případ, kdy se mu děla nějaká nespravedlnost, nebyl – takřkajíc – tu a tam, doceněn.

Otec často jezdil na služební cesty. Byl oceňován jako přední odborník, vynálezce, a tak ho občas vyslali na služební cestu, aby posoudil, co se přihodilo, případně navrhl nápravu nějaké vady. Tu pak odcestoval na kratší nebo delší čas do tehdy spřátelených zemí,

Německé demokratické republiky, Sovětského svazu, do Bulharska, Maďarska, do Polska, jednou ho vyslali dokonce do Číny, kde údajně kráčel s tamním ministrem energetiky po červeném běhounu jako hvězda na nějakém filmovém festivalu a byla mu projevována mimořádná úcta. Jeho poslední cesta dokonce vedla do Indie, kde ho postihl ischias a tu ho poslali zpátky v invalidním vozíku s kolečky, a poněvadž už přesáhl duchodový věk, přestali ho posílat na cesty docela a odešel do duchodu.

Dokud však jezdil, bylo nám doma dobře. Kromě toho, že v cizině občas navazoval vztahy s ženami a vozil si různé dary, které vystavil do svých oblíbených vitrín, nebo módní doplňky, které si pořídil nebo obdržel od svých cítělek – stříbrné manžetové knoflíčky,

Ilustrace Jiří Stach.

vázanky, hedvábné ponožky, čepici s kšiltem z nějaké rumunské houby a podobně. Taky jsem občas něco dostal, i když mi to k ničemu nebylo. Nejvíce jsem se těšil na krásnou koženou bundu leteckého typu, kterou mi přivezl z Číny a která byla na chlapce tak o dva, tři roky mladšího. Taky se pamatuju, že jednou dovezl mamince z Číny pět nebo šest leopardích kožešin, které však prodal známému brněnskému opernímu pěvci pro manželku na kožich. Tak nás sice všechny občas počastoval různými dary, které snad nikomu nikdy neseseděly, také je však proto většinou prodal a užíval si je pak někdo cizí z jiných rodin. Čili nešlo v podstatě o to, že nám takzvaně přivezl nějaké dary, ale o to, že nebýval doma, tu kratší, tu zas delší čas.

Když ale doma byl, všechno řídil, četl noviny, sledoval se zaujetím a nadšením rakouský rozhlas a televizi, ať už zprávy, politické debaty, zábavné pořady, operetky a všechno, co tam bylo k vidění

a slyšení. Tak jsem já dostal šanci učit se němčině, i to mi nakonec bylo k užítku a touto cestou jsem se prakticky naučil německy.

Když však odcestoval na pár dní, uložili jsme se večer všichni v jídelně, kam jsme snesli matrace a ložní prádlo, kde jsme i spávali a až do pozdních nočních hodin sledovali velezajímavé pořady na naší, české televizi.

Například jsem se uvelebil vedle maminky a díval jsem se na legendární vítězné tažení sourozenců Romanových, mistrů světa v krasobruslení. Viděl jsem také vítěze olympijských her, nebo snad mistrovství světa, v přeskoce, našeho Přemysla Krbce, k čemuž jsem si poctivě vedl tabulku s body. I legendární Kometa se svým slavným trenérem Bouzkem a řadou mistrovských titulů se slavnými hráči, Pantůčkem, Dandou, Bubníkem, Nadrchalem a dalšími. Tetelili jsme se nadšením při každé výhře a fandili až do umdlení. Když se otec měl zase objevit doma, vrátilo se všechno zpět na své místo a my jsme putovali všichni do svých pelechů. Ale ty chvíle bez otce, které jsme trávili pospolu, zatímco on na nás vydělával, tam teprve jsme se

cítili jako běžná obyčejná rodina, beze strachu, ba, až radostně a svobodně v bezhraničném čase. I maminka bývala veselá a vypadalo to, že je v dobrém rozmaru. Tak čas plynul poklidně a beze strachu a bez nebezpečí.

Jinak já vlastně nemůžu říct, že bych viděl maminku někdy šťastnou, že by se smála a užívala si života. A přece jsem ji občas viděl jako člověka, který například rád četl, zvláště zamilované romány. Ty si maminka půjčovala od sousedek, s nadšením hltila dobrodružné osudy mladých dívek a jejich šlechtických nebo aspoň bohatých ctitelů, statkářů, továrníků a pánů domácích, případně gymnaziálních profesorů. Možná, že si po válce, v nových společenských a pro ni doposud neznámých podmínkách, promítala svůj nenaplněný život do romantických příběhů v oblíbených knihách. Kdoví, jak by to všechno dopadlo, kdyby bývala nepřišla ta hrozná válka.

TAJEMSTVÍ ČERNÉHO DOMU

(dokončení ze str. 7)

A co s nimi uděláš? Povídám: Spálím je. Škoda, řekl, tady byly v bezpečí. Dábel mi našeptával, že možná takhle na manželku za protektorátu naléhal, přitom se nechtěl rozvést, jen hořekoval, že všichni zahyneme. Vyrovnal jsem se s tím teprve tehdy, když mi 12. ledna 1977 estébáci při výslechu po domovní prohlídce hrozili, že jestli neřeknu, kdo mi text Charty přinesl k podpisu, budu pro odepření svědectví zavřen na tři roky. Z hloupé nevědomosti jsem jim věřil, ale vypovídat jsem odmítl a smířoval se s vězením. Mladší estébák šel pro trestní lístek povolující vazbu. Vrátil se s prázdnou. Trvalo to však deset minut, než se ukázalo, že jen zkoušeli mou odolnost. Zakusil jsem v tu desetiminutovou chvíli intenzivně otcův strach. Přitom byl přesvědčen, že mu hrozí nikoli tři roky vězení, nýbrž nacistický vyhlazovací tábor. Tehdy jsem tatínka poprvé odprošoval. Jen v duchu. Porozumět znamená odpustit. Nekonečně je mi líto, že jsem mu o tom nestačil říct a poprosit ho, aby i on mě pochopil a odpustil mi, že jsem byl v pokušení ho soudit. Dozvěděl jsem se od bratrů, jak býval ze mě zoufalý, protože mi nerozuměl. „Děti, Milan je blázen,“ naříkal prý u rodinné večeře, protože mě měl rád. „Komunismus tu bude dvě stě let, a on se s ním pustí do sporu. Zničí rodinu i sebe. To má po dědečkovi Geigerovi, ten byl taky posedlý politikou.“

Svého židovského dědečka jsem měl opravdu rád, hluboce a nezapomenutelně. Vyprávěl mi jako čtyřletému o Masarykovi a nabádal mě, abych byl taky statečný jako bývalý pan prezident. Ale statečný byl a je pro mě očividně on, muž, který stačil tak neslychaně dramaticky zachránit svou dceru a mě, dříve než i s babičkou odjeli na smrt v koncentračním táboře Riga. Že by za intenzitu té vzpomínky mohla má polovičně židovská krev?

Ty jsi dokonce halachický Žid, protože tvá matka byla Židovka.

Když jsem jako ministr kultury jednal s izraelským velvyslancem o šofarech, které by byl rád přivezl domů jako dar pražského Židovského muzea, chtěl jsem při tom pomoci, ale nepodařilo se to. Zeptal se mě mimochodem, jestli neuvažuji o odchodu do Izraele. Občanství bych dostal okamžitě. Odpověděl jsem: Ani nápad. Já sem patřím jako nehet do masa.

JOSEF MLEJNEK

ROŠ CHODEŠ 2019 – REJSTŘÍK ČLÁNKŮ

Autorské texty

Červenka, Jiří: Překlad *Deníku varšavského ghetta* (č. 3, str. 18); **Daniček, Jiří:** pět básní ze sbírky *Katzovy sady* (č. 11, str. 17); **Driz, Ofsej:** *Oči stromu*, ukázka z veršů jidiš básníka (č. 10, str. 14–15; vzpomínka na autora Viktor Pivovarov); **Fermor, Patrick Leigh:** *Z Rotterdamu k Dunaji*, ukázka z knihy *Čas darů* (č. 3, str. 14–16; překlad Daniela Orlando, úvodní poznámka jd); **Frumkin, Abraham:** *Vzpomínka na Jeruzalém* (č. 1, str. 10–11, překlad jd); **Goldflam, Arnošt:** *U nás doma* (č. 12, str. 10–11); **Halevi, Yossi Klein:** *Izraelský paradox*, ukázka z knihy *Letters to My Palestinian Neighbor* (č. 5, str. 16–17, 24; překlad a úvodní poznámka am); **Chudožilov, Petr:** *Hukot času*, povídka (č. 10, str. 17); **Konrád, György:** *Každý je takový, jako je jeho psaní* – ukázka z autorových *Pamětí* (č. 11, str. 14–16; úvodní poznámka jd); **Kovtun, Jiří:** dvě básně (č. 9, str. 23); **Kuděj, Zdeněk Matěj:** *Golem* (č. 4, str. 18–20; poznámka o autorovi Miloš Doležal); **Oren, Jicchak:** *Památník vzkříšení* – ukázka z povídky izraelského prozaika (č. 7, str. 18–19; překlad hu); **Orten, Jiří:** *Život v dopisech* – ukázka ze svazku *Korespondence J. O.* (č. 8, str. 8–9; úvodní poznámka am); **Pissarro, Camille:** *Milý Luciene* – ukázka z dopisů slavného malíře (č. 10, str. 12–13; úvodní poznámka jd); **Sidon, Efraim K.:** *Dopis vrchního rabína k Novému roku 5780* (č. 9, str. 3); **Škvořecký, Josef:** *Můj strýček Kohn* (č. 9, str. 10–11); **Toman, Jindřich:** *Chanuková báseň* (č. 1, str. 26); **Wilfová, Ejnat:** *Válka návrat*, ukázka ze stejnojmenné knihy (č. 1, str. 18–19; překlad am).

Izrael: komentář Zbyňka Petráčka (Není-li uvedeno jinak, str. 21.)

Ano, je to pravda, ale... (č. 8); *Jak zarazit rakety* (č. 6); *Měkká síla juda* (č. 12); *Od Mosadu po starostku* (č. 11); *Nevítězové* (č. 10); *Po volbách volby* (č. 7); *V čínské pasti* (č. 3); *Vítěstvím k únavě* (č. 5); *Volby mimo soutěž* (č. 2); *Stát devíti milionů* (č. 4); *Zájem o Židy v Evropě* (č. 1); *Židé a silná slova* (č. 9).

Judaismus

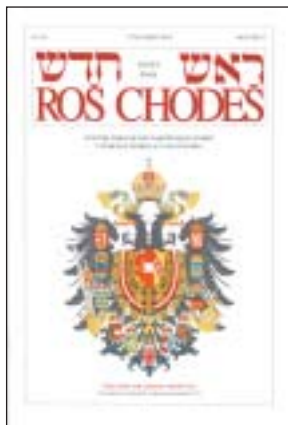
Komentáře k Tóře od vrchního zemského rabína Efraima K. Sidona (str. 4)

Acharej mot – Cizí oheň (č. 5); *Bemidbar – Zvedněte hlavu* (č. 6); *Bešalach* (č. 1); *Ekev – Cesty požehnání* (č. 8); *Chukat – Jak strašné je to místo* (č. 7); *Mecora – Jak z toho ven?* (č. 4); *Ree – Boží jméno* (č. 9); *Tecave* (č. 2); *Vajakhel – Sedm světů duše* (č. 3); *Toldot – Příčina a následek* (č. 11); *Vajelech, Hazinu – Hester panim* (č. 10); *Vajišlach – A když Jaakov zůstal sám* (č. 12).

Komentář kantora Bryana Wooda (bw) nebo komentář rabína Jonathana Sackse (js) k Tóře (str. 5)

Dvě cesty – Bemidbar (č. 6; js); *Dodávat světu světlo – Chanuka* (č. 12; bw); *Kli Jakar* (č. 3; bw); *Krátká dlouhá*

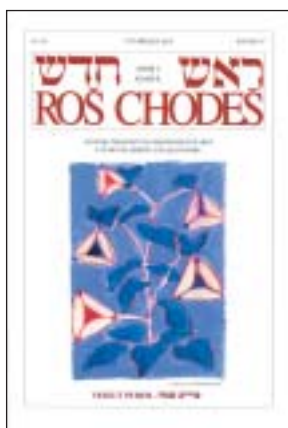
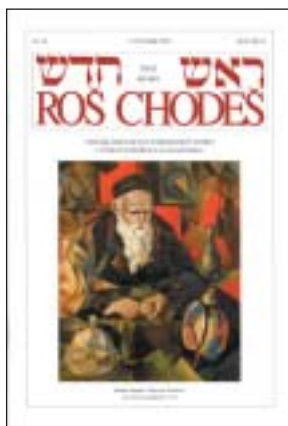
cesta – Bešalach (č. 1; js); *Lidská odpovědnost – Nicavim* (č. 9; js); *Olam – leolam – meolam: zamýšlení k Novému roku 5780* (č. 11; Leo Pavlát); *Proč si ceníme toho, co jsme si vytvořili* (Truma) (č. 2; js); *První populista Korach* (č. 7; js); *Raci a Ivi – o třech týdnech smutku* (č. 8; bw); *Tři hlasy judaismu – Kedošim* (č. 5; js); *Vina a hanba – Mecora* (č. 4; js).

Kalendárium

(Není-li uvedeno jinak, str. 23; rubriku připravují am a Radek Aubrecht.)

Adler, Šimon, publicista, archivář, učitel a rabín – 135 let od narození (č. 3); **Berman, Karel,** operní pěvec, skladatel, režisér, libretista – 100 let od narození (č. 4); **Böck, Isidor Ješajahu,** rabín v Hustopečích – 130 let od narození (č. 5); **Deutsch, Gotthard,** pedagog a historik – 160 let od narození (č. 1); **Ebels-Dolanová, Vera,** socioložka, publicistka, překladatelka a editorka – rok od úmrtí (č. 2); **Fraenkl, Pavel,** literární divadelní vědec – 115 let od narození (č. 5); **Fröhlich, František,** překladatel, literární znalec a pedagog – 85 let od narození (č. 5); **Heller, Adolf,** dirigent – 65 let od úmrtí (č. 7); **Herrmannová, Eva –** teatroložka, šéfka opery ND – 90 let od narození (č. 7); **hilsneriáda** po vraždě Anežky Hružové u města Polná – 120 let od události (č. 3); **Justitz, Alfréd,** malíř, grafik a ilustrátor – 85 let od úmrtí (č. 2); **Klein, Chajim,** kantor a duchovní v Teplicích – 15 let od úmrtí (č. 2); **Klusák, Jan,** skladatel a herec – 85 let od narození (č. 4); **Kohn, Alfred,** jeden ze zakladatelů endokrinologie – 60 let od úmrtí (č. 1); **Kovtun, Jiří,** historik, spisovatel, básník, překladatel a rozhlasový redaktor – 5 let od úmrtí (č. 9); **Kraus, Ivan,** herec, scenárista, spisovatel, fejetonista – 80 let od narození (č. 3); **Kulka, Dan,** sochař a malíř – 40 let od úmrtí (č. 8, str. 23; vzpomínku na bratra psal Tomáš Kulka); **Lagus, Karel,** právník, muzejní pracovník, spisovatel – 40 let od úmrtí (č. 7); **Langerová, Anna,** manželka spisovatele Františka Langera – 20 let od úmrtí (č. 12, str. 19); **Loewy, Jiří,** politik, publicista a vydavatel – 15 let od úmrtí (č. 1); **Mengs, Anton Raphael,** malíř – 240 let od úmrtí (č. 6); **Perlman, Fredy,** publicista, spisovatel a pedagog z Brna – 85 let od narození (č. 8); **protestní shromáždění** proti stavebním pracím ve Vladislavově ulici – 20 let (č. 9); **Rabinowicz, Oskar K.,** historik, politik a publicista – 50 let od úmrtí (č. 6); **Schreiber, Akiba,** rabín – 60 let od úmrtí (č. 11); **Stein, August,** iniciátor vzniku prvního Židovského muzea v Praze a představitel česko-židovského hnutí – 165 let od narození (č. 6); **Weigl, Hanuš Cvi,** právník, klavírista a prezident Sdružení československých Židů žijících v Izraeli – 10 let od úmrtí (č. 10); **Žantovská, Hana,** překladatelka, redaktorka a spisovatelka – 15 let od úmrtí (č. 8).

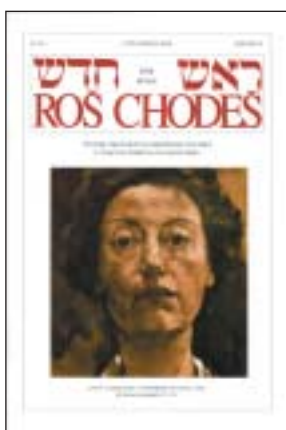
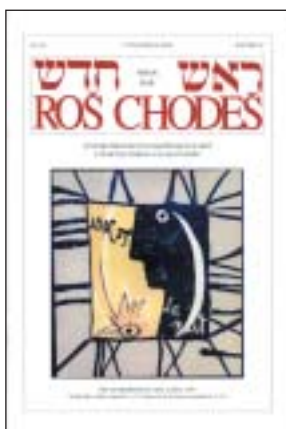
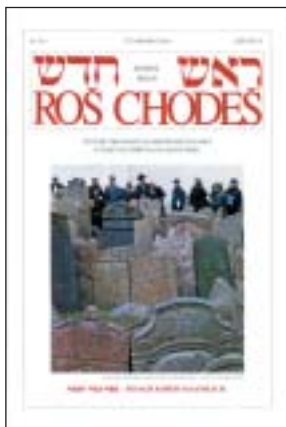
Knižní anotace**(Není-li uvedeno jinak, str. 24)**

Applebaumová, Anne: *Rudý hladomor. Stalinova válka na Ukrajině* (č. 5); **Becalel, Jehuda Lev ben:** *Lampa příkázání* (č. 6); **Bergmannová Klímová, Hana:** *Dobrodružství pana Wellingtona* (č. 1); **Cohen, Leonard:** *Nádherní poražení* (č. 8); **Čapková, Kateřina, Rechter, David a kol.:** *Židé, nebo Němci? Německy mluvící Židé v poválečném Československu, Polsku a Německu* (č. 8); **Detlef, Brandes:** *Češi pod německým protektorátem* (č. 10); **Dvořák, Ivan:** *Do konce se nedohlédne;* **Dylan, Bob:** *Texty/Lyrics 1967–2012* (č. 2); **Einstein, Albert:** *Cestovní deníky. Dálný východ, Palestina, Španělsko (1922–1923)* (č. 11); **Eisen, Norman L.:** *Královský palác* (č. 12, str. 20); **Franková, Anne:** *Zadní dům. Deník v dopisech 12. červen 1942–1. srpen 1944* (č. 7); **Glancová, Alžběta, Lučanská, Lucie:** *Alef bet ted!* (č. 9); **Grabowski, Jan:** *Lov na Židy* (č. 12, str. 20); **Gstrein, Norbert:** *Anglické roky* (č. 7); **Haidler, Jaroslav Ahab:** *Židovské hřbitovy a pohřbívání* (č. 8); **Isaacson, Walter:** *Einstein. Jeho život a vesmír* (č. 2); **Kadishová, Rachel:** *Váha inkoustu* (č. 6); **Korženkov, Alexander:** *Ludvík Lazar Zamenhof. Život, dílo, ideály* (č. 7); **Krausová, Dita:** *Odložený život* (č. 2); **Orten, Jiří:** *Elegie* (č. 9); **Orten, Jiří – Korespondence (Spisy VIII) (č. 3); **Petro-poulos, Jonathan:** *Umělci za Hitlera* (č. 10); **Pivovarov, Viktor:** *Zamilovaný agent* (č. 3); **Róna, Jaroslav:** *Sto kreseb odněkud* (č. 4); **Roth, Josef:** *Pochod Radeckého* (č. 7); **Sixto-vá, Olga:** *Knihy představených kolínské synagogy 1730–1783* (č. 3); **Stach, Reiner:** *Kafka 3 – Roky poznání* (č. 1); **Steiner, George:** *Skutečné přítomnosti: je něco v tom, co říkáme? Eseje o Bohu, estetice, jazyku a myšlení* (č. 7); **Steinová, Iva:** *Paměť židovských náhrobních kamenů. Milevsko* (č. 6); **Tennebaumová Jedlovská, Miriam:** *Mená. Židovský cintorín v Levoči* (č. 4); **Vlha, Marek, Šaur, Josef a kol.:** *Kalendárium Masarykovy univerzity 1919–2019* (č. 9); **Weiner, Josef:** *Začalo to v Podskalí* (č. 11); **Whitford, Frank:** *Bauhaus* (č. 4); *Židovská ročenka 5780* (č. 11, str. 19).**

Osobnosti

Altman, Natan – avantgardní židovský malíř z Ukrajiny (č. 2, str. 14–15; Jan Placák); **Brady, Jiří Georg** – nekrolog přeživšího holokaustu, podnikatele a organizátora pomoci obnoveným *Lidovým novinám* (č. 2, str. 8; jd); **Grozdanovičová, Doris** – nekrolog oblíbené členky pražské kehily (č. 10, str. 3; am); **Hanna, Victoria** – rapující rabínova dcera (č. 1, str. 15; Terezie Dubinová); **Fried, Pavel** – nekrolog přeživšího, ekonom a bývalého předsedy ŽOB (č. 7, str. 23; jd); **Konrád, György** – nekrolog maďarského spisovatele (č. 10, str. 23; jd); **Kraus, Michael** – nekrolog architekta (č. 3, str. 26; Alena Čtvrtečková); **Lunčič, Šlomo Efraim** – o životě, myšlení a spisech pražského rabína (č. 8, str. 10–11, 14; č. 9, str. 16–17; Pavel Sládek); **Munk, Jan** – smuteční projev při pohřbu, nekrolog sociologa, dlouholetého ředitele Památníku Tereziín a před-

sedy ŽOP (č. 6, str. 3; Efraim K. Sidon); **Oz, Amos** – nekrolog izraelského spisovatele (č. 2, str. 3; Michael Žantovský); **Prince, Harold** – nekrolog slavného amerického režiséra a producenta (č. 11, str. 11; Monika Hanková); **Sachs, George** – nekrolog pražského rodáka a newyorského manažera (č. 9, str. 18; Monika Hanková); **Segalovi, Arthur, Lasar a George** – o třech umělcích (dvou malířích a jednom sochaři) (č. 7, str. 12–14; Jan Placák); **Schwarz, Ivo** – nekrolog brigádního generála, šéfa rozvědky a velvyslance v Izraeli (č. 5; Jakub Szántó); **Sternová, Irma** – o německé expresionistické malířce z Afriky (č. 12, str. 15; Jan Placák); **Talisman, Mark** – nekrolog amerického politika a přítele české komunity (č. 8, str. 3; tk); **Taussig, Kurt** – o jednom z posledních československých bojovníků v řadách RAF (č. 12, str. 19; ra); **Theimer, Peter** – nekrolog jednoho z „Wintonových dětí“, chemika, vojáka a manažera (č. 4, str. 23; John Freund); **Treichlinger, Hanuš Josef** – hvězda dětské opery *Brundibár* v Tereziíně (č. 1, str. 23; Alena Vlčková); **Vishniac, Roman** – digitalizace díla slavného fotografa (č. 7, str. 16–17; č. 8, str. 12–14; am).

Publicistika

Albánie, země zaslíbená – z výletu do země, která za války chránila nejen své Židy (č. 6, str. 16–17; Věra Trnka); *Bercow versus Boris* – o předsedovi Dolní sněmovny Velké Británie (č. 10, str. 9, 20; am); *Beseda s Davidem Haasem* (č. 6, str. 23); *Boys 45 v Praze* – sirotci z roku 1945 a jejich potomci zopakovali slavný snímek na Starém Městě (č. 6, str. 9; red.); *Co je antisemitismus* – několik poznámek ze summitu o boji proti antisemitismu (č. 9, str. 20; Jonathan Tobin, překlad am); *Černí muži a bílé lilie* – umělci a rozkol kvůli dreyfusádě před 120 lety (č. 2, str. 16–17; am); *Červená středa* – o setkání zástupců církví (č. 2, str. 18; Pavel Čáp); *Den, kdy Židé opustili Irák* (č. 2, str. 20; Naim Katan, překlad jd); *Eragny Press* – Lucien a Esther Pissarrovi a jejich nakladatelství v Anglii (č. 11, str. 12–13; am); *Hebraisté v Praze* – o konferenci evropských hebraistů (č. 11, str. 20; Pavel Sládek); *Hroubovická tragédie* – příběh manželů Johanna a Hedviky Huschových (č. 7, str. 8–10; Alžběta Langová); *Konec antisemitismu?* – o vídeňské konferenci Evropské hodnoty, právní stát a bezpečnost (č. 1, str. 3; tk); *Konference Češi v zahraničí: emigrace, asimilace a reemigrace v Jičíně* (č. 2, str. 23; Alena Blodigová); *Kultura honu na čarodějnice* – filosof Roger Scruton píše o politické korektnosti jako zbrani proti oponentům (č. 2, str. 18; am); *Liberální demokracie pro 21. století* (č. 12, str. 3; tk); *Most nad rozbouřenými vodami* – výroční zasedání AJC ve Washingtonu (č. 7, str. 3; tk); *Mrtvé moře v Holešovicích* – o izraelské účasti na Pražském Quadriennale (č. 8, str. 20; Pavlína Schultz); *Muzeum jako cesta ke smíru* – rozkol současné lucemburské komunity (č. 8, str. 18–19; Jakub Bronec); *Nárast antisemitizmu* – text předsedy Ústředního svazu židovských obcí na Slovensku Igora Rintela (č. 3, str. 3); *Neustálý zápas* – konfe-

rence Forum 2000 a její hosté (č. 11, str. 8–9; am); *O zahradní modlitebně v Prostějově* (č. 7, str. 26; Ivan Čech); *O záchraně Schindlerovy továrny v Brněnci* (č. 3, str. 13; tk); Ocenění *Gratias agit* 2019 (č. 7, str. 2; am); *Olomoucká výročí* (80. výročí od vypálení synagogy a 15. výročí založení oboru židovských studií na UP) (č. 4, str. 3; Ojuna Sidonová); *Otevřeli své domovy a svá srdce* – ministr zahraničí poděkoval zachráncům dětí z let 1938–1939 i britským rodinám, které je přijaly (č. 6, str. 8–9; am); *Pevnost Herodium, místo posledního odpočinku mocného vládce* (č. 4, str. 14–15, 20; am a Věra Trnková); *Pokušení antisemitismu* – francouzské žluté vesty a kam patří ti, kdo je nosí (č. 4, str. 10–11; jd); *Připomenutí v Letech* – setkání na paměť romského holokaustu (č. 6, str. 20; jd); *Století Bauhausu* – ženy z Československa ve škole umění a designu (č. 4, str. 8–9; Markéta Svobodová); *Tady a ted'* – příběh Společnosti německých templářů v Palestině (č. 6, str. 10–11; jd); *Varšavský kolotoč aneb Co je a co není ve Varšavě k nalezení* (č. 5, str. 12–13, 20; jd); *Víla Zátorka v Bubenci* – vzpomínka na původní majitele, manžele Melicharovy (č. 6, str. 18–19; am); *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2018* (č. 8, str. 26).

Recenze knih

Albrightová, Madeleine: *Fašismus. Varování* (č. 1, str. 17; am); **Fíla**, Ivan: *Muž, který stál v cestě* (č. 6, str. 19; am); **Grosman**, Ladislav: *Dopisy Mileně (Spisy 4)* (č. 7, str. 11; jd); **Chadwick**, William R.: *Záchrana českých uprchlíků 1938–1939* (č. 5, str. 18; am); **Korženkov**, Alexander: *Ludvík Lazar Zamenhof. Život, dílo, ideály* (č. 11, str. 23; am); **Kulka**, Tomáš: *Umění a jeho hodnoty* (č. 8, str. 16–17; Arno Pařík); **Mohn**, Volker: *Nacistická kulturní politika v Protektorátu. Koncepce, praxe a reakce české strany* (č. 11, str. 18–19; Ladislava Chateau); **Munk**, Elie – *Svět modliteb* (č. 12, str. 14; jd); **Nevo**, Eškol: *Tři patra* (č. 10, str. 16; hu); **Oz**, Amos: *U nás v kibucu* (č. 2, str. 19; hu); **Panczová**, Zuzana: *Konšpiračné teórie: témy, historické kontexty a argumentačné stratégie* (č. 9, str. 19; Peter Salner); **Pivovarov**, Viktor: *Zamilovaný agent* (č. 4, str. 17; jd); **Róna**, Jaroslav: *Odva. Proces vzniku jezdecké sochy na fotografiích Aleše Formánka* (č. 2, str. 9; Josef Kroutvor); **Senftová**, Alexandra: *Bolestivé mlčanie* (č. 10, str. 18–19; Peter Salner); **Warriner**, Henry: *Doreen Warriner's War* (č. 8, str. 15, 26; am); *Zbyněk 6.0* – sborník k narozeninám (č. 5, str. 23; jd).

Recenze festivalů, filmů, divadel a výstav

August Sander, výstava dokumentárních snímků fotografa v pařížském Muzeu šoa (č. 5, str. 14–15; Ladislava Chateau); *Duet pro jeden hlas*, hra Toma Kempinského v divadle La Fabrika v Praze (č. 3, str. 17; am); *Dušan Karpatský známý a neznámý*, výstava v pražském Klementinu (č. 3, str. 23; jd); *Francouzský impresionismus*, výstava v NG v Praze (č. 9, str. 18; jd);

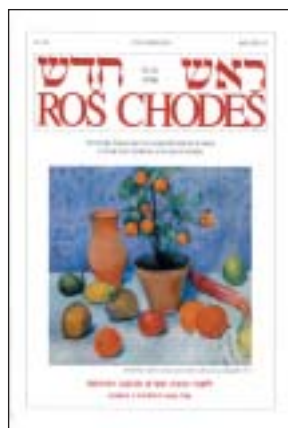
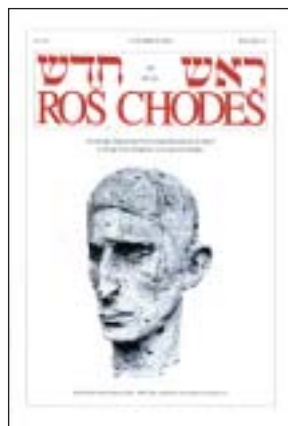
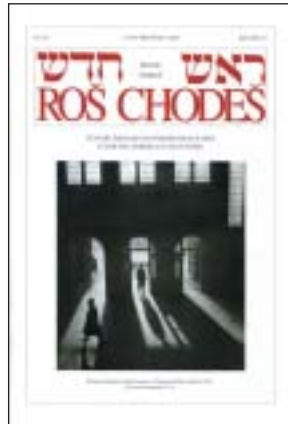
Helen Levitt, výstava fotografií ve vídeňské Albertině (č. 1, str. 8–9; am); *Chedva Meroz*, výstava uměleckých kvítů v mikulovské Horní synagoze (č. 7, str. 20; am); *Jubilantka v Jubilejní*, výstava malířky Helgy Hoškové v Jeruzalémské synagoze (č. 11, str. 10–11; am); *Měděné objekty Prima Leviho*, výstava v autorově turinském centru (č. 12, str. 16; am); *Město žen*, výstava v Dolním Belvederu ve Vídni (č. 4, str. 16; Jan Placák); *Nabarvené ptáče*, filmová adaptace knihy v režii V. Marhoula (č. 10, str. 10–11, 20; Marek Bouda); *Navracení identity*, výstava v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze (č. 8, str. 24; am); *Orfeus a osamění*, výstava Anity Réé, členky Hamburské secese, v Hamburku (č. 9, str. 8–9; Jan Placák); *Pozdrav umělci*, film *Monsieur Klein* a jeho protagonista A. Delon (č. 9, str. 14–15; Albert Bensoussan, překlad jd); Pražský umělec a „světšlap“, výstava Roberta Guttmanna v Židovském muzeu (č. 12, str. 8–9, 16; Arno Pařík);

Sigmund Freud od pohledu k poslechu, výstava v Židovském muzeu v Paříži (č. 1, str. 14; Ladislava Chateau); *Šoa*, inscenace dramatu ve Švandově divadle v Praze (č. 3, str. 19; Michaela Rozov); *Textilie jako umění*, výstava díla manželů Ascherových v Uměleckoprůmyslovém muzeu (č. 5, str. 8–9, 15; am); *Trhlina, jíž proniká světlo*, výstava o Leonardu Cohenovi v New Yorku (č. 10, str. 19; Monika Hanková); *Tváří v tvář*, pozapomenutá malířka Lotte Lasersteinová a její portréty na výstavě v Berlíně (č. 6, str. 12–13; Jan Placák); *V noci pozorují měsíc*, švédský dokument Joanny Helnaderové a Bo Perssona o terorismu a antisemitismu (č. 2, str. 10–11; am).

Rozhovory

(Není-li uvedeno jinak, str. 6–7)

Barenholtz, Ben – s americkým filmovým producentem o jeho životě, filmech a imigraci (č. 4, str. 12–13; Michaela Rozov); **Bouda**, Marek – k výstavě fotografií *Horizont událostí* v Jeruzalémské synagoze (č. 5, str. 19; am); **Bubník**, Gerhardt – s právníkem, autorem antidopingové judikatury a krasobruslařem o jeho životě a práci (č. 7, str. 6–7, 10; Michaela Rozov); **Farkaš**, Harry – s fotografem a bývalým předsedou ŽO v Kolíně nad Rýnem (č. 3, str. 6–7, 17; am); **Fialová**, Ingeborg – s profesorkou germanistiky o Centru judaistiky, olomoucké germanistice a německy píšících moravských autorech (č. 4, str. 6–7, 9; am); **Finkielkraut**, Alain – s francouzským filosofem o situaci ve Francii (č. 9; z němčiny do slovenštiny přeložil jf); **Gary**, B. Cohen – s historikem o střední Evropě a dědictví rakousko-uherské monarchie (č. 1, 6–7, 9; am); **Oz**, Amos – s izraelským spisovatelem o politické situaci, životě v kibucu a judaismu (č. 2; am); **Oz**, Amos – výběr odpovědí z posledního rozhovoru s izraelským spisovatelem (č. 3, str. 20; překlad jd); **Rektor**, Ivan – s neurologem o jeho životě a o výzkumu přenosu traumatu holokaustu (č. 9, str. 12–13, 20; am); **Sidon**, Karol Efraim – u příležitosti získání Státní ceny za literaturu (č. 11, str.

3; jd); **Stach**, Reiner – s životopisem Franze Kafky o práci na biografii (č. 6; hu); **Staněk**, Vladimír – s památkářem a správcem židovského hřbitova v Humpolci o humpolecké komunitě a zdejším hřbitově (č. 10, str. 6–8; am); **Šichmanová**, Kateřina – s laureátkou ekologické ceny Josefa Vavrouška o její práci (č. 2, str. 12–13; jd); **Tenenbom**, Tuvia – s izraelsko-americkým spisovatelem a dramatikem o jeho životě, divadle a knihách (č. 11; am); **Uhde**, Milan – s dramatikem a spisovatelem o vztahu k židovství (č. 12; Josef Mlejnek); **Ünker**, Yusuf Tolga – s tureckým fotografem o jeho kolorovaných historických snímcích (č. 3, str. 12–13; Ruth Jochanan Weiniger); **Warriner**, Henry – o záchranné misi jeho tety Doreen W. (č. 5, str. 6–7, 11; am); **Yalo**, Gili – s izraelským zpěvákem s etiopskými kořeny o jeho životě a hudbě (č. 8; hu).

Události na Slovensku:

Lúč svetla v tmavej noci: k prezidentskej voľbe ve Slovenskej republike (č. 5, str. 10–11; jf); *Marek Frauwirth*: o osudu slovenského Žida, pracovníka slovenského konzulátu v Praze, popraveného nacisty (č. 1, str. 20, jf); *Naše Slovensko*: Najvyšší súd odmietol návrh na rozpustenie Kotlebovej strany (č. 6, str. 14–15; jf); *Pestrá škála osudov*: literatúra o holokauste v slovenských kníhkupectvách (č. 7, str. 15; Peter Salner); *Prípad Hedvígy Malinovej lebo hilsneriada dnes*: o útoku na maďarskou studentku v Bratislave a vyšetrovaní prípadu (č. 1, str. 12–13, jf).

Výběr z českých médií: ...a další události (Není uvedeno jinak, str. 22; rubriku připravuje jd.)

Autunaj Floroj... (č. 10); *Bach jako Bible...* (č. 8); *Dějiny přes fotbal...* (č. 7); *Hatchet Job...* (č. 5); *Historický autismus...* (č. 4); *Historický obrat...* (č. 11); *Kameny v písku...* (č. 6); *Malířova pomsta...* (č. 3); *Souostroví guláš...* (č. 1); *U Zdi nářků...* (č. 9); *Úhoř není košer...* (č. 2); *Už se neobjevil...* (č. 12, str. 18).

Zprávy ze světa

(Není-li uvedeno jinak, str. 28; rubriku připravuje am.)

č. 1: Teror na Západním břehu; Český dům v Jeruzalémě; Austrálie uznala západní Jeruzalém; Antisemitismus na obálce maďarského časopisu; *Dům jediného* v Berlíně; Výstavy o kabale a Leonardu Bernsteini ve vídeňském Židovském muzeu; Nominace na Zlaté glóby.

č. 2: Předsedkyně polských židovských obcí; Bez paralympiků z Izraele; Antisemitismus v Řecku; Pravicové demonstrace v Osvětimi; Speerova dcera pomáhá; Zákaz rituální porážky ve Vlámku; Sláva jidiš.

č. 3: Útoky ve Francii; Odchod poslanců z Labour Party; V4 v Jeruzalémě se nekonala; Pro lepší Západní břeh; Udělování Oscarů 2019.

č. 4: Nepokoje v Gaze; Vatikánské archivy se otevrou; Zemřel muž, který zatkl Eichmanna; Rumunsko do Jeruzaléma; Irvingův zájezd do Polska nebude; Oceněný astronom; Archiv Lou Reeda.

č. 5: Útoky v synagogách; Dary pro katedrálu Notre-Dame; Spalnice v Brooklynu; Filmový festival v Londýně; Podpora pro Jad vašem; Potřebná restituce v Bosně a Hercegovině; Výrok Corbynova poradce pro strategii; Vyprodané víno z Izraele.

č. 6: Nový prezident Ukrajiny; Starosta v židovském labouristickém hnutí; Varšava – rozdělené město; Požáry v Izraeli; Bez kipy?; Připomínky atentátu.

č. 7: Konference o antisemitismu v Malmö; Svoboda slova v Cambridgi; Sotheby's na prodej; Černobyl a Židé; Zemřela Nechama Rivlinová; Poničené portréty.

č. 8: 25 let od útoku na centrum AMIA v Buenos Aires; Nekonenční dialog v Berlíně; Jeruzalémské náměstí v Paříži; Středověký hřbitov v Bologni; První družská letuška; Virtuální výstava o Anne Frankové.

č. 9: Slovenská prezidentka v domově Ohel David; Teror u Ejn Bubin; Židé na obálce *Spiegelu*; Varšavské muzeum bez soukromé podpory; Na deset tisíc portugalských občanů; Dopis historiků představitelům washingtonského Muzea holokaustu; Průvodce bývalými koncentračními tábory v arabštině.

č. 10: Škola R. S. Laudera v Sofii; Sjezd labouristů a Izrael; Rakouské občanství potomkům; Sběrka pro knihovnu v Římě; Netflix uvedl minisérii o Elim Cohenovi.

č. 11: OSN a zpráva o antisemitismu; Zpráva o BDS; Útok v Halle; BDS proti Messimu; Zubin Mehta se loučí; Tašlich naruby.

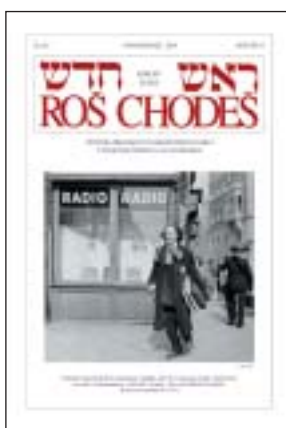
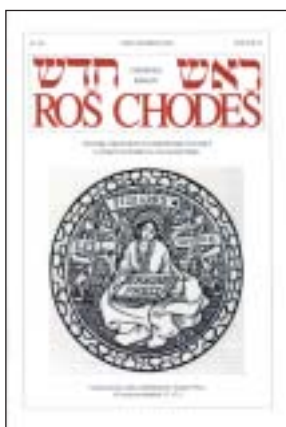
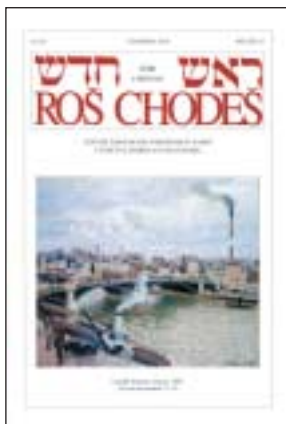
č. 12: Obviněný Bibi; Cena pro film o dreyfusádě Romana Polanského; Sacha Baron Cohen kritizuje sociální sítě; Výstava v Madridu; Zvýšená ostraha židovských objektů v Německu.

Židovské památky

Dvacet let Zecheru – o Nadačním fondu pro záchranu židovských památek při FŽO v ČR (č. 3, str. 11; jd); *Encyklopedie židovských památek Moravy a Slezska* – o knize Jaroslava Klenovského (č. 3, str. 8–9, Daniel Polakovič); Pražské Židovské muzeum vydražilo v New Yorku cenné dokumenty (č. 3, str. 10; Tomáš Bělohávek); *Synagoga v Polici u Jemnice* – o téměř dokončené rekonstrukci budovy (č. 12, str. 13; jd); *Židovský hřbitov v Brandýse nad Labem* – nová publikace (č. 1, str. 16; jd).

Zkratky jmen redaktorů a stálých spolupracovníků redakce: am – Alice Marxová; hu – Hana Ulmanová; jd – Jiří Daniček; jf – Jaro Franek; ra – Radek Aubrecht; tk – Tomáš Kraus.

(Připravila am.)

DOBRÁ VÍRA V POLICI

Rekonstrukce synagogy se už opět chýlí k závěru

Už několikrát jsme v minulých letech touto cestou oznamovali, že se blíží dokončení rekonstrukce synagogy v Polici u Jemnice a její otevření pro veřejnost, a vždycky v dobré víře, že k tomu sku-

Východní stěna synagogy, stav v roce 2012.

tečně dojde. Jenže nikdy se to v předpokládaném termínu zatím nestalo. Přesto si troufám znovu a oznamuji, že k tomu dojde s vysokou pravděpodobností v polovině příštího roku a že mnoholeté úsilí Federace ŽO v ČR a jejího nadačního fondu Zecher vyústí v tomto termínu do slavnostního zpřístupnění této zajímavé židovské památky. Jen pro osvěžení paměti uvedu několik základních informací.

ZÁVĚREČNÁ ETAPA

První známá synagoga v Polici stávala na návsi a po roce 1728 byla přestavěna na obytný dům. Další synagoga, kterou v roce 1758 zničil požár, vyrostla již v Židovské ulici. Na jejím místě byla pak v roce 1759 nákladem Izáka Landesmanna, který ji také vybavil vnitřním zařízením, postavena zděná budova synagogy ve stylu venkovského baroka. Stavbu provedl zednický mistr z Kdousova Matyáš Kirchmayer. Klenba synagogy je zdobena oválnými štukovými medailony. Synagoga přestala sloužit liturgickým účelům již na počátku 20. století a byla upravena na tělocvičnu. Venkovská barokní syna-

goga je vedle židovského hřbitova jedinečným dokladem existence poměrně rozsáhlé židovské náboženské obce v Polici. Stojí v místech, kde na počátku 18. století vzniklo židovské ghetto, které se do současnosti (zejména z urbanistického hlediska) dochovalo v poměrně autentickém stavu.

Na posledním kontrolním dni 31. října v Polici přítomní konstatovali, že restaurátorské i stavební práce v interiéru jsou až na drobné výjimky dokončeny a že je zcela reálné, aby závěrečná etapa, týkající se zejména fasády synagogy a terénních úprav okolí, proběhla během prvního pololetí roku 2020. Tím je dobrá víra v oznámený termín významně posílena a také skutečnost, že na závěrečné práce jsou k dispozici dostatečné finanční prostředky, oslabuje podezření, že se tady jedná o fixní ideu.

ZÁMEK A SYNAGOGA

V Polici je také velký v jádře goticko-renesanční zámek s barokními úpravami, kterému místní obec krok po kroku, jak to dostupné finance umožňují, vrací původní podobu. Už dnes je jeho část v letní sezoně přístupná a Muzeum britského Královského letectva (RAF), věnované československým pilotům a dalším vojákům působícím za druhé světové války ve Velké Británii, sem přivádí stále víc návštěvníků. Osudy zámku a synagogy spolu v minulosti různým způsobem souvisely a možná dojde i k tomu, že budou v blízké budoucnosti tvořit jeden návštěvnícký celek. Zajímavý příklad těchto souvislostí je zachycen v darovací smlouvě, jejíž originál se nedávno podařilo pro budoucí expozici v synagoze získat.

Zámek měl v průběhu času řadu majitelů, posledním byl rod Wraždů z Kunvaldu. Baron Alfréd Wražda z Kunvaldu vyměnil s hrabětem Leopoldem ze Šternberka v roce 1887 statek Červený Hrádek za Polici u Jemnice a Wraždům pak zámek s panstvím patřil až do konfiskace v roce 1945. Poslední člen rodu, Alfréd, zemřel v roce 1948 a jím také rod vymřel po meči.

Baron Alfréd Wražda koupil 23. února 1913 za 800 korun „stavební částici číslo 110 s postaveným na ni židovským kostelem v Polici“. Tady je třeba poznamenat, že židovská obec v Polici na přelomu 19. a 20. století zanikla, synagoga už nebyla užívána a židovská obec v Jemnici se jí jako nepotřebné zbavila. Časem o budovu projevila zájem Tělocvičná jednota Sokol v Polici a té v říjnu 1919, už v novém Československu, zámecký pán Wražda bývalou synagogu věnoval. Jak to ve smlouvě stojí: „Pan Alfréd Wražda potvrzuje touto smlouvou, že daroval Tělocvičné jednotě Sokol v Polici a v držení a užívání téže jednoty odevzdal stavební částici číslo 110 s postaveným na ní židovským kostelem v Polici.“ To už byl oficiálně pan, nikoli baron. Šlechtické tituly byly mezitím zrušeny.

Ovšem také na sokoly přišly časem nové časy a i oni přestali budovu užívat. V roce 2004 ji bezúplatně předali Federaci ŽO v ČR, která se ji od té doby snaží rekonstruovat. A jak je výše uvedeno, s vysokou pravděpodobností v polovině příštího roku...

Do té doby je třeba vzít na vědomí, že „je čas Izáka Landesmanna a je čas

Východní stěna synagogy, stav 2019. Foto jd.

barona Wraždy, je čas modlení a je čas cvičení, čas chevra kadiša a čas Sokola, čas translokačního patentu a čas obecní vyhlášky, čas létání a čas padání, čas chátřání a čas restaurování“.

(jd)

SVĚT MODLITEB

Základní dílo rabiho Elieho Munka vychází v českém překladu

Pokud se někdo ve druhé polovině 20. století pohyboval ve francouzském židovském prostředí, nemohl si časem nepovšimnout jedné věci. Ve většině židovských domácností se na čestném a dobře viditelném místě nacházely dva knižní soubory: pět dílů čítající *La voix de la Thora* (Hlas Tóry) a *Le monde des prières* (Svět modliteb), obvykle ve dvou dílech. Obě tyto práce, které se staly jakousi devízou frankofonního judaismu, jsou dílem Elieho Munka, dlouholetého rabína pařížské synagogy Adas jereim (Obce bohabojných) v rue Cadet (IX. arrondissement). Jedna z těchto zásadních prací, které se setkaly s trvalým ohlaselem i mimo Francii, *Svět modliteb*, vychází v současné době česky v nakladatelství Garamond v překladu Lea Pavláta.

MEZI FRANCIÍ A NĚMECKEM

Rabi Elie Munk (1900–1981) patřil svým původem (narodil se v Paříži rodičům s německou státní příslušností) i vzděláním mezi aškenázské Židy a ještě konkrétněji mezi Židy německé a alsaské. Jeho děd byl rabínem v Altoně, staré židovské obci v těsném sousedství Hamburku.

Rabínský diplom obdržel na proslulém rabínském semináři Hildesheimer v Berlíně v roce 1925 a o rok později byl promován na doktora filosofie na berlínské univerzitě. V témže roce získal místo rabína v bavorském Ansbachu a působil tam do roku 1937. Poté se před hitlerovským pronásledováním i se svou rodinou na čas zachránil ve svém rodném městě Paříži, kde se stal rabínem synagogy v rue Cadet, založené v roce 1893 Židy z Alsaska a z Německa. Jednalo se o ortodoxní obec, stojící mimo Centrální konzistoř, francouzskou instituci, kterou císařským dekretem z roku 1808 založil Napoleon I. za účelem správy židovského kultu ve Francii. Centrální konzistoř zahrnovala (a stále zahrnuje) obce, které představují většinu velkých proudů judaismu, s výjimkou krajně liberálních a ultraortodoxních.

Pařížský azyl se ukázal jako velmi provizorní. Nacisté obsadili velkou část Francie, a tak v roce 1940 celá Munkova rodina musela opustit hlavní město a hledala záchranu na jihu země, v tzv. svobodné zóně. Tam našli uprchlíci pře-

chodné útočiště v Nice, později se jim podařilo přejít do neutrálního Švýcarska a díky tomu přežít. Munkův otec Samuel zahynul roku 1943 v Terezíně, nevlastní matka Johanna v roce 1944 v Osvětimi.

Po skončení druhé světové války se rabi Munk vrátil do Paříže, stal se staronovým rabínem holokaustem zdecimované ortodoxní obce, soustředěné kolem synagogy Adas jereim, a v ní působil až do svého odchodu na penzi v roce 1972.

Ortodoxii zůstal Elie Munk věrný po celý život. Velký vliv na jeho náboženské postoje měl zejména Samson Raphael Hirsch a jeho neoortodoxie, která se vymezovala jak proti šířícímu se reformnímu judaismu, tak i vůči raným formám judaismu konzervativního. Současně ale nepatřil k těm, kdo zavrhovali vše, co nebylo součástí světa charedim. Například s pařížskou konzistoří jako člen její komise pro kašrut spolupracoval, i když za to byl z ultraortodoxních pozic kritizován.

Když v roce 1973 rabi Munk odjížděl do Spojených států, kde žila většina jeho dětí a příbuzných, loučila se s ním Francie jako s velkou osobností a nespornou autoritou poválečného judaismu. Usadil se v newyorském Borough Parku a tam v roce 1981 zemřel. Pochován je v Jeruzalémě na hřbitově na Olivové hoře.

ŽEBŘÍK ZE ZEMĚ DO NEBE

Svět modliteb napsal Munk ještě v Německu a německy – kniha vyšla ve Frankfurtu nad Mohanem v roce 1933 ve dvou dílech. V průběhu 20. století byl pořízen a několikrát vydán francouzský autorizovaný překlad a rozšířená je i anglická verze.

Text je rozčleněn do tří částí – modlitby všedního dne, šabatové modlitby a sváteční modlitby. Svě cíle a metodu formuluje autor v předmluvě k francouzskému vydání z roku 1970 následovně: „Modlitba ve svém nejhlubším významu

představuje žebřík, jenž vede ze země do nebe. (...) Předkládaný výklad zdůrazňuje zejména hlavní ideje a cit, jež naši moudří do modliteb vložili a učinili je jejich základem. Právě to nám umožňuje, abychom je lépe pochopili. Výklad důsledně vychází z tradičních pramenů a nezabíhá ani ke spekulativním domněnkám, ani k interpretacím homiletické povahy. Zvláště zvyrazňuje motivy, jež podmiňují sestavení různých částí modlitební knihy, logický sled modliteb a jejich vnitřní uspořádání. Z toho všeho vyplývá zřejmá historická kontinuita knihy modliteb, zatímco výklad významu a terminologie textů všeobecně náhledy doplňují. Vlastní

výklad uvádějí tři vstupní kapitoly o hodinách modlitby a jejich významu, uspořádání modliteb a smyslu požehnání. Myšlenky rozvedené v těchto vstupních kapitolách mají obzvláštní význam a komentář se na ně často odvolává. Sluší se rovněž připomenout, že při zevrubnějším zkoumání nelze pro správné pochopení pojetí židovské modlitby pominout zásadní význam některých pasá-

ží kabalistického původu. Výklady rabína Samsona Raphaela Hirsche jsou často citovány doslovně a hojně jsou uváděny i interpretace dalších autorů. Naproti tomu povšechný nebo lingvistický výklad žalmů a ostatních biblických či talmudských textů včleněných do modlitební knihy nebyl do komentáře zařazen. V těchto případech je pouze uveden důvod jejich začlenění do příslušných částí textu.“

Na české verzi s Leem Pavlátem spolupracoval vrchní zemský rabín Efraim Karol Sidon, který přeložil citované modlitby a hebrejské texty. Tak se českému zájemci dostává do ruky dílo, které obsahuje vedle základního tématu i množství spolehlivých a ověřených informací, které v českém jazykovém kontextu nebyly dosud dostupné. (jd)

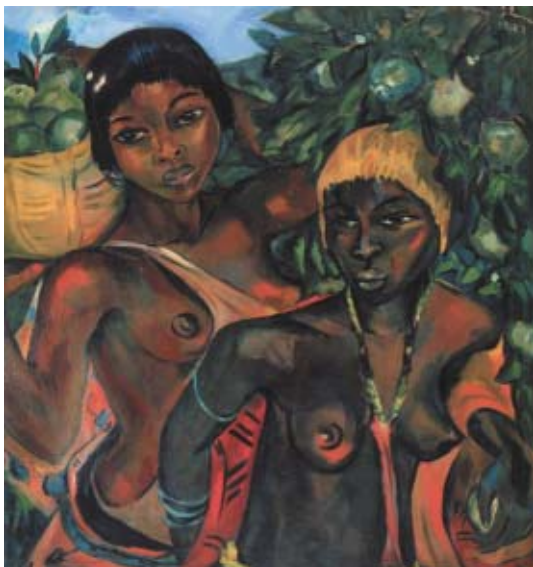
(Elie Munk: *Svět modliteb*. Z francouzštiny přeložil Leo Pavlát, modlitby z hebrejštiny Efraim K. Sidon, heslář Daniel Polakovič. Vydalo nakladatelství Garamond v roce 2019, 504 stran, pevná vazba, dop. cena 550 Kč.)

MEZI BERLÍNEM A JIŽNÍ AFRIKOU

Irma Sternová a její pozoruhodné výtvarné dílo

Čtvrtého října uplynulo 125 let od narození Irmy Sternové. Narodila se roku 1894 židovským rodičům, kteří

Ženy nesoucí ovoce, 1927.

se do Afriky přestěhovali z Německa, v městečku Schweizer-Reneke v Transvaalu, dnes součásti Jihoafrické republiky.

Otec se zabýval obchodem a vlastnil malou farmu v buši, na které Irma prožila dětství. Později popsala, jaký to mělo vliv na její výtvarné vidění a cítění. Donekonečna se prostírající žlutě zbarvená krajina pod modrou

Koupání, 1922.

oblohou zbrázděnou temnými mraky různě se proměňujících tvarů. Prudké bouře s divokými výboji blesků a přívaly vody, které vzápětí vystřídalo žhnoucí slunce a pak zase červenavá písečná bouře.

FORMOVÁNÍ V NĚMECKU

Když jí bylo šest let, idyla skončila. Do rodného města vpadla britská okupační armáda, otce zajala a matka se s dětmi odstěhovala do Kapského Města. Roku 1911 opustila rodina Afriku a vrátila se do Berlína. Později zde začala Irma navštěvovat malířské kurzy, pak saskou akademii výtvarných umění a v roce 1914 byla krátce na akademii ve Výmaru. Během této doby několikrát navštívila domovinu. Roku 1917 navázala přátelství s Maxem Pechsteinem a o rok později se stala spoluzakladatelkou významné avantgardní skupiny Die November. V roce 1919 měla svoji první samostatnou výstavu v Berlíně.

Roku 1920 se vrátila do Kapského Města, kde měla o dva roky později výstavu, která byla v konzervativním prostředí města zcela odmítnuta, a Sternová byla dokonce obviněna z amorálnosti. Vystavila totiž řadu obrazů s vypodobněním černých obyvatel buše. Zemřela v Kapském Městě 23. srpna 1966. V domě, kde žila více než 40 let, bylo v roce 1971 zřízeno její muzeum.

PORTRÉTY A KRAJINY

V první čtvrtině 20. století řada německých expresionistických malířů podnikla cesty do různých, pro nás exotických krajín. Svě zážitky promítli do mnoha děl, která vznikla přímo na cestách nebo po návratu do Německa. Všem autorům je společné, ať již se jedná o Noldeho, Pechsteina nebo Kirchnera, divoké opojení krajinou, domorodými artefakty a vnímání domorodého člověka jako barbara, živočišným pudem ovládaného divocha. Bytost, která nemá žádné individuální rysy a která žije jen v zajetí svých zvyků ze dne na den.

Sternová, která je také řazena mezi expresionisty, naopak vnímala především tváře domorodých lidí. Uměřeně barevná krajina sloužila pouze jako pozadí. V průběhu dvacátých a počátku třicátých let namalovala řadu, dle mého soudu, nejkrásnějších vypodobnění afrických domorodců. Krásné, melancholické tváře dívek a žen, s výraznými bezděnými očima naplně-

Dívka u kmene Tembu, 1927.

nými smutkem. Lidských bytostí bez viditelných projevů emocí, zcela svázaných vědomím, že to, co bylo nedílnou součástí jejich způsobu života, je nenávratně pryč. Na rozdíl od svých německých kolegů se v Africe narodila a žila. Citlivě vnímala domorodé spoluobyvatele, kteří pro ni nebyli žádnými démonickými exoty, natož necivilizovanými divochy.

Ve třicátých letech pobývala na Madeiře. Obrazy z této doby jsou více expresiv-

Hlava muže, 1924.

ní, zčásti deformované, místo hladkých jasně ohraničených barevných ploch malba s překrývajícími se barvami a místy s barevnými skvrnami. Tváře lidí jsou méně promalované a nejsou bez emocí. Smutek je pryč, místo toho zloba, odměňenost, frustrace. Zkrátka tradiční stopa „naší“ civilizace.

JAN PLACÁK

NETRADIČNÍ POHLED

V Turíně vystavují měděné objekty spisovatele Prima Leviho

S koncem letošního roku se také uzavírá rok, kdy si svět připomínal centennium italského židovského spisovatele

le **PRIMA LEVIHO** (31. 7. 1919–11. 4. 1987), autora knih „zásadně potřebných pro toto století“, jak je charakterizoval Philip Roth. Ukazuje se, že Leviho dílo je zásadně potřebné pro svět i v 21. století a svědčí o tom množství vydání jeho knih (včetně nové české edice knihy *Je-li toto člověk*), odborné i publicistické texty věnované jeho životu a práci, výstavy, rozhlasové pořady či divadelní představení inscenovaná podle jeho textů. Netradičním způsobem uzavírá vzpomínkový rok autorovo rodné město: v turínské Galerii moderního umění je k vidění výstava dokumentů a obrazo-

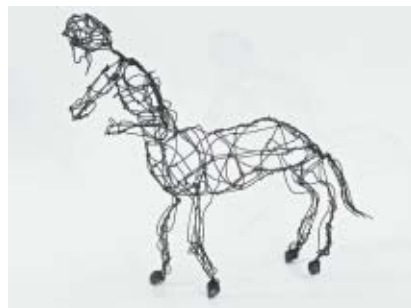
vého materiálu vztahujících se k jeho životu, ale také objektů, které spisovatel vytvořil z měděných drátů. Na přípravě výstavy se podílelo Centrum studií Prima Leviho v Turíně.

ZVÍŘATA A BÁJNÁ STVOŘENÍ

Jedná se o předměty, které Primo Levi vyráběl pro sebe či pro své přátele: především postavy zvířat, ale také bájná stvoření a jedna lidská figura. Vznikaly mezi lety 1955 a 1975 a na výstavě jsou představeny nikoli jako

umělecká díla (jak také nebyla zamýšlena), ale jako výtvořiny Leviho fantazie a manuální zručnosti, jako hravé objekty, které však nezaprou vědeckou přesnost svého tvůrce.

„Když se na tyto práce zahledíme, otevírá se nám pozoruhodné okno do Leviho světa: světa rozmanité a bohaté dovednosti a vnímavosti sahajícího daleko za rozšířený obraz svědka perzekuce. Zjevuje se nám složitá postava člověka, který skvěle kombinuje své odborné chemické vzdělání, solidní klasickou literární kulturu, vášně pro jazyky a etymologii, pro výstupy do hor, fantazii, ironii, humor, zájem

o nejčerstvější umělecké projevy a aktivní a kvalifikovaný zájem o matematiku, fyziku a přírodní vědy. Na pozadí tohoto všeho se nachází důraz, jež Levi kladl na práci, a hlavně na manuální práci, na „tvořivou ruku“. Hmatatelnost předmětů, které udělal, je oslavou svobodné práce a zájmu o podstatu věcí.“ Tolik tvůrci výstavy Fabio Levi a Guido Vaglio, kteří také rozhodli, že rozmanité objekty nebudou doprovázet popisky, ale literární citáty. Většinou je vybrali přímo z Leviho děl, v několika případech z textů autorů, které měl rád. Výstava je otev-

Primo Levi se svými objekty. Foto archiv.

řena do 26. ledna 2020 v galerii GAM, via Magenta 31, Turín. **(am)**

PRAŽSKÝ UMĚLEC A „SVĚTOŠLAP“

(dokončení ze str. 9)

Z dnešního pohledu lze Roberta Guttmana dobře chápat jako naivního umělce. Tak jako děti maloval spíše to, co o svém předmětu věděl, než čistě optickou iluzi. Nechápal renesanční perspektivu, v níž velikost věcí určuje jejich vzdálenost v prostoru. Naopak jako děti a staří Egypťané maloval – podle hieratické perspektivy – významné postavy větší než ty ostatní, méně významné. Nesnažil se jako renesanční a klasičtí umělci modelovat plastický tvar, šlo mu hlavně o zachycení podoby pomocí výrazné kresby. A především – maloval osoby a místa, která mu byla blízká. Zvláště působivé jsou podobizny jeho přátel, které do dnes ožívají vnitřní napětí a živý výraz. Nejpůsobivější jsou asi obrazy s náměty z rodinného života nebo z oslav židovských svátků, které vyzařují až magickou atmosféru posvátnosti. Jeho vzdorovitost a opozičnictví byly nejspíše pouze způsobem, jak chránil svoji citlivou duši před nárazy z vnějšího světa.

Místo kupeckého povolání a proti vůli otce dal přednost nejistému povolání umělce, ve kterém byl nakonec docela úspěšný, měřeno nikoli výškou ceny, ale spíše jeho osobním zaujetím. Právě z jeho generace ostatně pocházela řada umělců, kteří se významně podíleli na zrodu moderních uměleckých forem a životního stylu. U nás k nim patřili mj. Alfréd Justitz, Jiří Kars, Eugen von Kahler, Max Horb nebo Bedřich Feigl, ale také většina literátů z generace Franze Kafky a Maxe Broda.

Poslední fotografie Roberta Guttmana, kterou mohou návštěvníci vidět v digitální projekci na současné výstavě, pochází z archivu ČTK. Zachycuje malíře v Rybné ulici, na cestě z Aschermannovy „židovské“ kavárny v Roxy do svého příbytku Na Bojišti. Je to asi jediná známá Guttmannova fotografie s hvězdou, tedy z počátku září 1941. O měsíc později, 16. října 1941, byl Guttmann zařazen do vůbec prvního transportu z Prahy do Lodže. Život v lodžském ghettu byl pro světoběžníka, který pěšky prošel křížem krázem půl Evropy, nesnesitelný. Propadl prý naprosté apatii, nemluvil, pouze v podpaží stále svíral své kreslířské desky. Po pěti měsících, 14. března 1942, Robert Guttman zemřel v lodžském ghettu hladem.

ARNO PAŘÍK

IZRAEL: Měkká síla juda

Izrael si zvykl na to, že se hájí sám. Že se nespolehá na sílu rezolucí OSN či nadnárodních organizací, které se beztak čím dál více obracejí proti němu. Že na své ohrožení reaguje podle vlastní úvahy, i když to znamená použít zbraně, v případě nezbytnosti i za cenu civilních obětí. U západních progresistů si tím vysloužil přirovnání k Drsnému Harrymu, filmové postavě policisty Callahana (hraje ho Clint Eastwood), který – hájí-li lidské životy proti padouchům – také nebere ohledy na jemnosti etikety podle Gutha-Jarkovského.

Izrael, podobně jako Spojené státy, ať už v jejich čele stojí Trump, Obama, Bush či Clinton, reprezentuje to, čemu politologové říkají „tvrdá síla“. Kdežto třeba Evropa se soustředí na „měkkou sílu“. Zbrání se spíše štítí, zato sází na přitažlivost svých hodnot, společenských modelů, stylů, pravidel, prostě na sílu příkladu.

Izrael jen málokdy těží z měkké síly. Tedy ne že by přitažlivost jeho příkladu nebylo o co opřít. Přímou se vnucují aktuální témata jako hospodaření s vodou (závlahy a recyklace), biotechnologie či umělá inteligence. Jenže to jsou věci, jež se prosazují spíše v soukromém byznysu, nanejvýš na mezivládní úrovni. Ale na nejšířších mezinárodních fórech, tam, kde se uplatňuje síla hlasu muslimských zemí, to nevyhází. Tím pozoruhodněji se jeví říjnový krok Mezinárodní judistické federace: pozastavit členství Íránu za to, že jeho reprezentanti odmítají na turnajích nastoupit proti izraelským, jinými slovy za diskriminaci Izraele.

RADĚJI TO VZDEJTE

Zdalo by se, že jde o bagatelní věc. O něco, co je v pořadí důležitosti daleko za prioritami, jako je ohrožení Izraele raketami z Gazy (12. listopadu byl při náletu zabit Bahá abú Atta, tamní velitel Islámského džihádu). Nebo již od dubna neúspěšné pokusy sestavit funkční izraelskou vládu. Ale z jiného pohledu to působí jako vzácný ús-

pěch „měkké síly“ Izraele na světovém fóru. Či jako vzácný příklad situace, kdy Izrael těží z protidiskriminačních iniciativ (v nich bývá častěji za otloukánka, jemuž se vyčítá diskriminace Palestinců).

I proto se téma juda, Íránu a Izraele probíralo v médiích. A to v izraelských (například *The Times of Israel*, odkud hlavně čerpá tento text), amerických (*Washington Post*) i na českých webech (iDNES.cz, Lidovky.cz) a blozích (Lubomír Stejskal).

Řekněme rovnou, že nešlo o blesk z čistého nebe. O sportovním bojkotu Izraele značnou částí muslimských zemí se ví již dlouho a často se bere za danou věc, se

Sagi Muki a Sajid Mollají na letošním světovém šampionátu v Tokiu. Foto archiv.

kteřou se nedá nic dělat. Sem patří i známý fakt, že Izrael hraje kvalifikace pro fotbalové šampionáty ve skupinách evropských, ne v blízkovýchodních. To, že právě judo se ocitlo v roli buldozeru, který se s těmito „samozřejmostmi“ pokouší něco dělat, má své příčiny.

V judu patří k širší světové špičce Izrael i Írán. Proto i šance, že na sebe narazí izraelský a íránský soupeř, je v judu daleko větší než v jiných sportech. Z toho plyne zvýšená snaha Teheránu, jeho úřadů i sportovních bafuňářů se těmito střetům vyhnout. Je to pro ně otázka prestiže a státní ideologie. Írán neuznává právo Izraele na existenci, a jak připomíná *The Times of Israel*, íránské pasy tučným písmem upozorňují, že jejich nositel „není oprávněn cestovat do okupované Palestiny“.

Ve sportu to tak deklarativně nejde, neboť by to znamenalo porušení stanov. Proto Írán volí cestu oklik: nutí sportovce

k tomu, že než aby nastoupili proti izraelskému soupeři, raději předem prohrají s jiným, nechají se diskvalifikovat či předloží neschopenku od lékaře. Tyto postupy lze jen těžko prokázat jako úmyslné, ba státem přikázané. Ale čím systematictější se s tím činovníci Mezinárodní judistické federace (IJF) setkávali, tím víc narůstal jejich odpor, až se odhodlali k činu: 22. října IJF vyloučila Írán ze všech svých soutěží, bude-li nadále diskriminovat izraelské soupeře.

Nejde jen o samo suspendování, zaujme i jeho ultimativní tón. Zákaz bude platit tak dlouho, dokud Írán neslíbí ukončit bojkot Izraele. To je něco, co tu zatím chybělo. Je-li Írán vyrazen z turnajů juda, íránská judistická federace musí dát silné záruky a prokázat, že bude dodržovat stanov IJF a nechá své sportovce soupeřit s izraelskými.“

DÍKY SAJÍDU MOLLAJÍMU

Tento úspěch „měkké síly“ umožnil především jeden člověk, íránský judista Sajid Mollají,

loňský mistr světa v kategorii do 81 kilogramů, jenž hradbu teheránského mlžení prolomil. Na letošním šampionátu v Tokiu se měl vyhnout soupeři, jímž byl Izraelec Sagi Muki. Jenže Mollají to odmítl a světil se Mezinárodní judistické federaci. Ta pak uvedla: „Několik minut před čtvrtfinále zavolal íránskému trenérovi náměstek ministra sportu a nařídil mu, aby Mollajího stáhl ze soutěže.“

Pro úplnost dodejme, že i když Mollají odolal nátlaku z Teheránu, světový titul neobhájil. Zlatou medaili získal právě Muki z Izraele. Ale o zásadní zlom se Mollají postaral. Proto se domů už nevrátil. Místo toho odjel do Německa, kde požádal o azyl.

Mluvit o potvrzeném úspěchu „měkké síly“ by bylo předčasné. Už proto, že Írán, jenž tvrdí, že Mollají si to vše vymyslel, se může odvolat. Ale vidíme, že když se chce, jde leccos. **ZBYNĚK PETRÁČEK**

UŽ SE NEOBJEVIL ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Bývalý předseda Socialistického svazu mládeže Vasil Mohorita po revoluci ještě krátce působil coby poslanec Sněmovny lidu Federálního shromáždění za KSČ. Podnikal, založil dvě vlastní politické, ne zcela úspěšné strany, a pak odjel za podřadnou prací do Londýna. Dnes budí pozornost hlavně kvůli své dobrovolné aktivitě v izraelské armádě, kterou zmařoval server Aktuálně.cz. Každoročně vyjíždí v rámci programu Sar-El pomáhat vojákům Svaté země zejména s logistikou, údržbou, stravováním, zásobováním a zdravotními službami. Během komunistické vlády v Československu byl židovský stát jedním z hlavních nepřátel režimu. Kde se tedy vzala Mohoritova láska k Izraeli? Podle svých slov má celá jeho rodina hluboké židovské kořeny. Všichni prarodiče měli typicky židovská jména, to své pak odvozuje od původního židovského příjmení Meier. „Moji předci přišli ze Španělska po vyhnání Židů v roce 1492 na Balkán a odtud na Podkarpatskou Rus,“ vyprávěl Mohorita na sklonku roku 2018 pro projekt Paměť národa. (Denikn.cz, 7. 11.)

■ ■ Estébáci se nerozpakovali pronásledovat ani bývalé režimní ikony či své spolupracovníky. Jedním z nich byl i Toman Brod, který během války prošel jako Žid nacistickými koncentráky, například Osvětimí. Po válce vstoupil do KSČ a v letech 1959–1965 je registrován jako spolupracovník Státní bezpečnosti. Koncem šedesátých let však našel odvahu a totalitnímu režimu se postavil. Za to ho vyhodili z práce i z partaje. Živil se pak jako čerpač vody a taxikář, podepsal Chartu 77. Patří k významným českým historikům. „Ještě že člověk neví, co ho čeká,“ říkával a pojmenoval tak i svou knihu vzpomínek. StB zanikla až v únoru 1990. Dodnes však nejsou odtajněna všechna akta a spisy. Většina se nachází v Archivu bezpečnostních složek. (Moravskoslezský deník.cz, 8. 11.)

■ ■ Vražda? Sebevražda? Nešťastná událost? Utonutí mediálního magnáta Roberta Maxwella u španělských břehů táhlo novináře opravdu dlouho. Už druhý den se zpráva o jeho smrti objevila na titulní straně *The New York Times*, další týdny a měsíce pak plnil noviny kolaps jeho předluženého mediálního impéria. Odpověď na to, co se onoho listopado-

vého večera na palubě jachty Lady Ghislaine opravdu stalo, ale dodnes nemáme. O přesné příčině skonu muže, který měl velmi silné vazby jak na Československo, tak na tajné služby na obou stranách železné opony, se od toho momentu spekuluje. V úterý 5. listopadu to bylo 28 let, co se po několikahodinovém pátrání podařilo 30 kilometrů jihozápadně od Kanárských ostrovů najít Maxwellovo tělo. (Ekonom.cz, 7. 11.)

■ ■ „Ester jede pryč se obvyklému nahlížení na sílu písničky vymyká. Nejde v ní tolik o melodickou přitažlivost jako o příběh. Je o odsunu Židů z Pardubic. Už jen to téma jí dalo takové emoce, že při jejím poslechu mrazí v zádech. Text, v němž smysluplně sedí i obrat ‚dobří lidé‘, vše korunuje,“ píše Právo v informaci o novém CD kapely Vypsaná fixa. (14. 11.)

■ ■ „Židovský národ si v dějinách hodně vytrpěl – vyháněli ho a pronásledovali. V minulém století jsme zaznamenali tolik krutostí, které byly namířeny proti židovskému národu. Ačkoli jsme se domnívali, že jim je konec, dnes se tu a tam opět vrací pronásledování Židů. Bratři a sestry, něco takového není lidské ani křesťanské. Židé jsou našimi bratry! Není možné je pronásledovat, rozumíte?“ řekl papež František ve své řeči k poutníkům na náměstí sv. Petra v Římě. (Církev.cz, 14. 11.)

■ ■ Netflix se chystá revidovat pětidílný dokumentární seriál *Ďábel od vedle (The Devil Next Door)*, který měl premiéru na začátku listopadu. Reaguje tak na silnou vlnu nevole, kterou rozpoutal v Polsku. Podle premiéra Mateusza Morawieckého seriál dezinterpretuje historii. Nelíbí se mu, že Netflix vyznačil na mapě, která se v seriálu objevila, německé koncentrační a vyhlazovací tá-

bory v současných polských hranicích. Neznalec historie tak může podle Morawieckého nabýt dojmu, že tábory smrti spravovali Poláci. Morawiecki proto poslal do Netflixu dopis, ve kterém žádal nápravu chyby. Stejného nedopatření se přitom tvůrci seriálu dopustili také s mapou Československa, respektive Protektorátu Čechy a Morava, když nezohlednili historické územní uspořádání. Terezín je zakreslen uvnitř československých hranic, což podobně jako v polském případě vzbuzuje dojem, že jej spravovali Češi. Nikdo z Česka se ale směrem k Netflixu neozval. „Netroufám si říci, jestli je polská reakce přehnaná, ale rozhodně je pochopitelná. Nám by se asi také nelíbilo, kdyby někdo označoval Terezín za český koncentrační tábor,“ komentuje reakci Polska historik a nakladatel Jiří Padevět. (Seznam Zprávy.cz, 15. 11.)

■ ■ Raphael König (1808 Znojmo–24. 11. 1894 Miroslav) se zámečnickému řemeslu vyučil ve Znojmě, další zkušenosti pak sbíral ve Vídni, kde v roce 1831 úspěšně složil mistrovské zkoušky. Byl v té době vůbec prvním Židem na Moravě a v celém mocnářství, který získal titul řemeslného mistra. Později obdržel od císaře rovněž jako první Žid povolení bydlet a vykonávat své povolání mimo ghetto. Svými vyjednávacími schopnostmi se významně přičinil o to, že si miroslavští Židé mohli postavit synagogu, vysvěcenou v roce 1845 a dokončenou v roce 1850. Od roku 1870 byl König prvním starostou miroslavské židovské obce. Válkou poničená a zchátralá miroslavská synagoga byla v roce 1957 přestavěna na kulturní dům, který městu slouží doposud. (Znojemský deník.cz)

■ ■ „Sedmnáctého listopadu 1989 byl pátek, a tedy počátek šabatu. Ve Staronové synagoze se k úvodní večerní bohoslužbě sešla jako obvykle skupinka mužů, většinou v důchodu, a své místo v rohu modlitebny zaujal jako vždy i všem známý třicátník. Modlitby se neúčastnil, o to pozorněji pozoroval: kdo hovoří s návštěvníky z ciziny, zda od nich něco nepřebírá. Před 30 lety přišel tento muž na bohoslužbu i v sobotu 18. listopadu. Tehdy jsem ho viděl naposled. Za týden se již v synagoze neobjevil, což až symbolicky znamenalo, že dohled komunistického státu nad židovskou komunitou skončil,“ uvedl ve svém zamyšlení o listopadu 1989 Leo Pavlát (Rozhlas.cz, 17. 11.).

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Před **20 lety, 8. prosince 1999**, zemřela v Praze **ANNA LUDMILA LANGEROVÁ**, roz. **Abelesová**, vdova po spisovateli Františku Langerovi. Její život po Langerově boku i to, jak uchovávala jeho památku, shrnuje medailon na stránkách Nadace Františka Langer (www.frantiseklanger.cz), z něhož s úpravami přejímáme následující text:

Poznali se zcela náhodou v roce 1939 na československé ambasádě v Paříži. Anička žila v Paříži už sedm let a živila se úspěšně jako modistka. Její klobouky, jak ráda vypravovala, se prodávaly i v Londýně na Bond Street. Langer dorazil do Paříže čerstvě z okupovaného Československa a přišel si na velyslanectví vyřídít cestu do Londýna za prezidentem Benešem. Seděli vedle sebe na dřevěné lavici. Anička čekala na pracovní povolání, když k ní Langer promluvil: „Vý tady, milostivá, žijete?“ Sedmatřicetiletou Annu Ludmilu málem

Anna a František Langerovi. Foto archiv.

rozesmálo oslovení milostivá, ale uhrnul jí hlas známého dramatika: „Nikdy předtím a nikdy potom jsem neslyšela takový hlas. Byl za ním chlap, ale i někdo, koho bylo potřeba pohládit. František si mě doslova namluvil a já jím byla od samého počátku okouzlená.“

Langer se vrátil od Beneše zpět do Paříže, aby organizoval zdravotní službu v nově zformované zahraniční armádě. „Krásná slečno, kdy bych vás mohl vidět?“ zeptal se jednou Aničky a od té doby se setkávali každý den nebo si aspoň telefonovali. Za pár týdnů se František nastěhoval k Aničce do jejího bytu nedaleko Trocadéra. Rozdělila je až porážka Francie, František odjel s vojenským konvojem do Londýna, Anička se tam dostala o několik měsíců později přes Casablanku a Lisabon.

„Od toho dne jsme pak až do jeho smrti neudělali nikdy jeden bez druhého ani krok.“ Vzali se až v roce 1947, František Langer byl od roku 1918 ženatý a musel se nejprve se svou první ženou rozvést.

Anna Ludmila Abelesová se narodila 28. dubna 1902 v židovské rodině v Lounech. Otec byl nadšený sokol a vlastenec a velmi se ho dotklo, že po hilsneriádě musel na nějakou dobu Sokol opustit po

svůj židovský původ. Anička měla dvě sestry – starší Milenu a mladší Mančinku. Po návratu z války v roce 1945 zůstala z rozvětvené rodiny sama, všichni ostatní příbuzní zemřeli v koncentračních táborech. Jen Mančinka, provdaná Ehrmannová, se zachránila útekem do Kanady.

„Myslím na těch dvacet let, co jsme spolu,“ psal František Langer v roce 1959 své manželce: „Byly v nich těžkosti, někdy až tragické. A přece – byly to nejkrásnější roky mého života. To zlé v nich jsi mi pomáhala nést, sdílela jsi a posilovala mě jako nemocného, mělas vždy nějaký nápad, našla cestičku, pobídla mě, až jsem se z toho vybabral.“

Díky Aničce žil odkaz Františka Langer a i v dobách totality; v roce 1967 byla do foyer vinohradského divadla umístěna spisovatelova busta, v roce 1988 mu jeho mateřská scéna uspořádala slavnostní večer k nedožitym stým narozeninám. Františkovy hry se v Československu hrály sporadicky, zato rakouská a německá divadla si ho jako autora zamilovala. To vše díky Aničce.

Po roce 1989 Anička ve svých 87 letech znovu ožila – začaly se vydávat Langerovy knihy, nejenom Františkovy, ale i jeho bratra Jiřího (*Devět bran*; výbor z publicistiky, básně), Langer se znovu vrátil na divadelní scény. Anička ve spolupráci s Vladimírem Justlem založila Nadační fond Františka Langer, jehož cílem bylo vydat autorovy Sebrané spisy. To se podařilo, ale byly završeny až po její smrti (20. svazek vyšel roku 2008). Díky ní vyšly v nakladatelství Sefer také vzpomínky jejího švagra Roberta Ehrmanna s názvem *Strakoničtí souvěrci*. Ještě těsně před smrtí vítala návštěvy ve svém smíchovském bytě nezapomenutelnou větou: „Pojďme k Františkovi!“ Spisovatelovu pracovnu (včetně jeho slavné sbírky sošek velbloudů) uchovávala pietně, tak jak ji František Langer opustil.

Roku 2012 vznikla Nadace Františka a Jiřího Langerových, která na činnost původního fondu navazuje a jejím cílem je propagace díla bratří Langerových. Připomeňme, že Divadlo na Vinohradech, uvedlo roku 2017 jeho nejslavnější drama *Periferie* a ve foyer divadla se konala výstava o jeho životě a práci. Anička by měla radost. (am)

ODEŠEL KURT TAUSSIG

(28. 8. 1923–19. 9. 2019)

K těm, kdo byli letos 28. října vyznamenáni, patří i teplický rodák **KURT TAUSSIG**. Narodil se 28. srpna 1923 ve smíšené rodině, doma se mluvilo jak německy, tak česky. Kurt chodil do české školy. Po okupaci Čech a Moravy se ocitl kvůli svému židovskému původu na několik týdnů v internačním táboře v Berouně, téhož roku se mu však podařilo odjet do Velké Británie společně se svým bratrem, a to posledním z vlaků, které zajistil Nicholas Winton.

Stejně jako řada dalších „Wintonových dětí“ se i on chtěl podílet na boji proti nacismu a osvobození vlasti, a proto se v roce 1942 přihlásil do československých jednotek. Nebyl však přijat s tím, že nemá vhodné technické vzdělání; ve skutečnosti ho ale inspektorát československého letectva považoval za Němce a obával se reakce ostatních vojáků v jednotce. Kurt Taussig pak požádal o přijetí přímo do britských perutí a prodělal výcvik v Jižní Rhodesii a v Palestině. Následně absolvoval na legendárním spitfiru v řadách 225. britské stíhací peruti RAF několik desítek bojových operací, zejména nad Středomořím a nad Itálií. Po skončení druhé světové války zůstal v řadách RAF až do roku 1947, sloužil v Itálii a v Rakousku. Do rodné země se již nevrátil, protože jak se sám vyjádřil, nebylo prakticky nic, co by ho tam táhlo.

Po pádu komunistické totality několikrát navštívil Teplice, vždy bez většího zájmu veřejnosti, médií či komunálních politiků. Zájem vzbudila až Taussigova biografie *Spitfiry nad bojištěm. Příběh*

Kurt Taussig třiačtyřicetiletý. Foto archiv.

československého pilota R.A.F. F/Lt Kurta Taussiga od slovenského historika Milana Herčúta, která vyšla roku 2016 a odkryla jeho dosud neznámý životní příběh. O dva roky později mu Teplice udělily čestné občanství. Letošní medaile Za hrdinství z rukou prezidenta se Kurt Taussig nedožil. Zemřel 19. září 2019 v Londýně.

(ra)

Norman Eisen

POSLEDNÍ PALÁC

Bouřlivé století z perspektivy pěti životů a jednoho legendárního domu

■ Norman Eisen se v roli amerického velvyslance vrátil do země, z níž jeho matka uprchla před holokaustem. Když se nastěhoval do pražské velvyslancecké rezidence, objevil na stěnách pod nábytkem schované svastiky.

Od tohoto objevu se před ním začaly odvíjet životní osudy čtyř osobností, které palác v různých obdobích obývaly: židovského finančního magnáta Otty Petschka, který palác po první světové válce nechal postavit; německého generála Rudolfa Toussainta, který za druhé světové války riskoval život, aby budovu i celou Prahu zachránil před úplným zničením; poválečného amerického velvyslance Laurence Steinhardta, který marně toužil udržet palác i Československo mimo dosah komunistů; a konečně Shirley Temple Blackové, očitě svědkyně zániku pražského jara pod drtivými pásy sovětských tanků, která se rozhodla do Prahy vrátit jako americká velvyslankyně v roce 1989. S velkými dějinami se tu proplétá osud Eisenovy vlastní matky.

Vydalo nakl. Argo v Praze roku 2019. Z angličtiny přeložila Sára Foitová; 384 stran, doporučená cena 398 Kč.

Jan Grabowski

LOV NA ŽIDY

Zrada a vražda

v Němci okupovaném Polsku

■ V letech 1942 a 1943 se po likvidaci ghetta podařilo uniknout tisícům polských Židů, ale jen málokterí se dožili konce války. Výraz *Judenjagd* – lov na Židy – používali němečtí policisté a četníci pro pátrání po židovských uprchlících, kteří na okupovaném území hledali úkryt v nežidovském prostředí. Židé se porůznu skrývali, ale postupně byli zrazováni a vydáváni Němcům či vlastní polské „modré“ policii. Za války existovali v Polsku na jedné straně lidé, kteří lovili Židy nebo je vraždili z chamtivosti či rasové nenávisti. Na druhé straně byli také ti, kteří Židy chránili a pomáhali jim. Tato skupina byla početnější, ale ti první byli ve svém konání mnohem úspěšnější a efektivnější.

Jan Grabowski ve své knize podrobně zkoumá osudy pronásledovaných na příkladu jednoho okresu v Malopolském vojvodství. Přináší tak důrazný příspěvek ke stále probíhající a vzrušené debatě o odpovědnosti Poláků a Němců za holokaust.

Vydalo nakl. Academia v Praze roku 2019. Z angličtiny přeložil Jan Krist. 428 stran, dop. cena 450 Kč.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Robert Guttman: *Zapalování chanukového svícnu*, 1941; z výstavy v Židovském muzeu v Praze.

KONCERT URIELA HERMANA

■ V rámci sólových recitálů 24. mezinárodního festivalu jazzového pianu se **4. prosince** od 19.30 uskuteční v Nuselské radnici v Praze 8 koncert izraelského pianisty Uriela Hermana. Více info na www.jmw.cz.

BAUHAUS. ŽENY. ČESKOSLOVENSKO

■ V technickém podlaží vily Tugendhat v Brně se koná výstava, jejímž hlavním tématem jsou často tragické osudy studentek Bauhausu spjatých s Československem a jejich specifické životní zkušenosti na jedné z nejprogresivnějších uměleckých škol začátku 20. století. Výstava je přístupna bez předchozí rezervace do **29. prosince** v rámci otevírací doby vily.

CHANUKOVÁ BENEFICE

■ Nadační fond obětem holokaustu srdečně zve na tradiční benefiční koncert Nadačního fondu obětem holokaustu, který je letos opět spojen s oslavou Chanuky.

Benefice se koná v neděli **22. prosince** od 19.00 v Café Jedna ve Veletržním paláci. Večerem provází Šimon Holý, těšit se můžete také na koncert kapely Terne Chave, společně zapálení chanukijí, bohatou tombolu i chanukové občerstvení. Nebude chybět ani program pro děti v režii madričků.

Vstupné je dobrovolné, výtěžkem benefice bude financována péče o přeživší ho-

lokaust. Registrovat se, prosím, předem na adlerova@fondholocaust.cz nebo 224 261 573. Přijďte s námi slavit i přispět na dobrou věc. Péči o přeživší šoa můžete podpořit také zasláním finančního daru na účet veřejné sbírky: 2113642498/2700 UniCredit Bank.

Nadační fond obětem holokaustu

DĚTSKÁ CHANUKA

■ Oslava Chanuky pro děti se koná **22. prosince** od 14.30 ve velkém sále Židovské radnice (Maiselova 18, P 1). Přijde pan rabin, zahrajeme si nové divadlo, zazpíváme si chanukové písně a s klaunem Alešem zažijeme spoustu legrace. Těšíme se na vás.

SVÁTEK SVĚTEL V JERUZALÉMSKÉ SYNAGOZE

■ Židovská obec v Praze si Vás dovoluje pozvat na svátky světel v Jeruzalémské synagoze (Jeruzalémská 7, Praha 1). Chanuková oslava se koná v pondělí **23. prosince** od 16 hodin. Požehnaní pronese a druhou svíci zapálí vrchní pražský rabin David Peter, chanukové písně zazpívají děti z divadla Feigele, na varhany zahraje Václav Peter, odpolednem provede Milan Hein. Těšit se můžete na Báru Hrzánovou, Hynka Chmelaře a hudební skupinu Trala. Raději se dobře oblečte, synagoga není vytápěna.

OSLAVA V ŽIDOVSKÉ RADNICI

■ Srdečně zveme na tradiční oslavu Chanuky na pražské židovské obci. Koná se **28. prosince** od 19.30 ve velkém sále Židovské radnice (Maiselova 18), moderovat ji bude Petr Vacek. V rámci bohatého hudebního programu vystoupí Robert Fischmann a David Dorůžka; David a Irena Kalhousovi; Jiří Hošek, Adina a Dominika Weiss-Hoškovy; Eliška Gattringerová a Ahmad Hedar; dětský pěvecký sbor Lauderových škol a Naches trio. Součástí večera je raut, který následuje po skončení programu. Vstupné 200 Kč, senioři a studenti 150 Kč. Prodej vstupenek začíná 9. prosince v pokladně ŽOP a v sekretariátu Lauderových škol.

CHANUKA V TŘEBÍČI

■ Zveme na oslavu Chanuky do Zadní synagogy v Třebíči. Tentokrát si během oslavy v Zadní synagoze připomeneme příběh o stvoření Golema. Pod vedením Vidy Neuwirthové vystoupí v neděli **15. prosince** v **15 hodin** dětský divadelní soubor Feigele. Zahrají a zazpívají malí i velcí herci za hudebního doprovodu Pavly Vondráčkové. Po představení následují chanukové dílničky (s vůní perníku), chybět nebudou ani tradiční koblížky.

ŽIDOVSKÁ OBEC PRAHA**Maiselova 18, velký sál****Káva o půl čtvrté**

■ Ve čtvrtek **12. prosince** přivítáme po roce na Kávě divadelní a filmovou herečku **Chantal Poullain**, dámu, která šíří dobrou náladu.

■ V úterý **17. prosince** mezi nás přijde generál Armády ČR **Petr Pavel**, jenž v letech 2015–2018 působil jako předseda vojenského výboru NATO, tedy v nejvyšší vojenské funkci Severoatlantické aliance.

Kavárna je přístupná od 14.30 hodin, program začíná v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP****Maiselova synagoga (Maiselova 10, P 1)**

■ 4. 12. v 18.00: **Diskuse v Maislovce: Český disent a čeští Židé.** Pád komunistického režimu by se neodehrál bez disidentního hnutí, které se postavilo proti normalizačnímu režimu. V rámci tohoto hnutí působili i lidé s židovskými kořeny. O svých zkušenostech s působením v disentu budou mluvit překladatelka a bohemistka Kateřina Dejmalová, vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon a bývalý český velvyslanec v Izraeli Daniel Kumermann. Moderuje Jan Fingerland. Vstup volný.

■ 5. 12. v 18.00: **Gido se vrací domů.** Slavnostní večer u příležitosti 100. výročí narození klavíristy a skladatele Gideona Kleina (1919–1945) s koncertem předního českého kvarteta Fama Quartet a sopránistky Ireny Troupové. Na programu jsou jak díla Gideona Kleina a dalších židovských skladatelů, tak i současná tvorba mladých českých umělců. Součástí večera je představení české edice knihy *Dopis od Gideona* za účasti autora Davida Fligga. Koncert se koná v rámci festivalu GidoFest. Vstupenky lze zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze, v Informačním centru muzea (Maiselova 15, Praha 1), v síti Ticket Art, Prague Ticket Office a na webových stránkách ŽMP. Jednotné vstupné 150 Kč.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP****Auditorium (Maiselova 15, 3. patro)**

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18 hodin a je na ně volný vstup.

■ 2. 12.: **Pařížští literáti u Goebbelse 1941 a 1942: Marcel Jouhandeau.** Eseiistka a publicistka Ladislava Chateau se zaměří na osud francouzského prozaika Marcela Jouhandeaua (1888–1979), jednoho z účastníků literárních sjezdů ve Výmaru v letech 1941 a 1942, které se konaly pod záštitou Josepha Goebbelse.

**KULTURNÍ
POŘADY**

■ 8. 12. v 10 hodin: **Nedělní dílna pro rodiče a děti: Lvíček Arje slaví Chanuku.**

Proč má chanukový svícen osm ramen? A proč se o Chanuce jedí koblížky a bramboráky? Kdo jsou to vlastně Makabejci, jejichž povstání si o Chanuce připomínáme? Zapálíme si chanukij, zahrajeme si hru zvanou drejdl, ochutnáme koblížky a naučíme se písničku. Prohlídka: Klausová synagoga. Vstupné 50 Kč.

■ 10. 12.: **„Jeruzalém na Labi“ v 18. století.** Židé v Kolíně tvořili od 16. století jednu z největších židovských obcí v českém království. Mezi důležité zdroje informací o vnitřním životě této komunity patří soupis vedoucích činitelů její synagogy z let 1730–1783. Knižně vydaný překlad původního rukopisu, provázený bohatou analýzou, umožňuje nejen blíže proniknout do fungování židovské pospolitosti v Kolíně a jejích institucí, ale přibližuje také podrobnosti vypovídající o rodinných vztazích a vazbách. Besedy o *Knize představených kolínských synagogy 1730–1783* se zúčastní její překladatelka a autorka úvodní stati Olga Sixtová z katedry Blízkého východu FF UK a historik Alexandr Putík z ŽMP. Moderuje publicista Petr Brod. Knihu lze na místě koupit.

■ 11. 12.: **Židé a šlechta na Moravě v raném novověku.** Na konci středověku byli moravští Židé vypovězeni z královských měst. Židy pak na svých panstvích usazovala šlechta a nadále na Moravě žili pouze poddaní Židé. Přednáška Pavla Kocmana z Pražského centra židovských studií FF UK představí vztah šlechty a Židů v této době.

■ 12. 12.: **Joseph Roth: Dlouhá cesta z Haliče do Paříže.** Rozhovor germanisty a překladatele Tomáše Dimtera s ředitelem Pražského literárního domu Davidem Stecherem o spisovateli Josephu Rothovi, od jehož úmrtí letos uplynulo 80 let.

■ 16. 12.: **Méně známé kapitoly židovského odboje za druhé světové války: židovské ženy a parašutisté v československých vojenských jednotkách v SSSR.** Přednáška Romana Štéra z Národního archivu a Aleny Flimelové, historičky a spoluautorky webu www.zeny-bojujici.cz. O židovských parašutistech v rámci organizátorských výsadků ze SSSR pohovoří Milan Kopecký, badatel v oboru vojenské historie. Akce se koná ve spolupráci se Spolkem židovských odbojářů a vojáků.

■ 18. 12.: **Deset hvězd: Brandýs nad Labem, Jičín a Ústětk.** Židovské obce v Brandýse nad Labem, Jičíně a Ústětku byly

v době svého rozkvětu významnými židovskými centry severně od Prahy. Historii těchto obcí dnes dokládají především zdejší synagogy. O obnově těchto staveb a o historii tří židovských obcí pohovoří Arno Pařík z ŽMP v závěrečné přednášce cyklu *Deset hvězd*.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ****tř. Kpt. Jaroše 3, Brno**

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 17 hodin a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ 4. 12.: **Biblické příběhy ve výtvarném umění.** Přednáška kulturoložky a hebraistky Terezie Dubinové porovná rozdílné přístupy judaismu a křesťanství k biblickým postavám a tématům v průběhu staletí.

■ 5. 12.: **Představení knihy Historie židovské kopané v Československu.** Kniha popisuje doposud přehlížený kompletní vývoj a průběh soutěží Židovského fotbalového svazu v letech 1918–1939, ale i za Protektorátu Čechy a Morava. Historik Lubomír Král pohovoří mimo jiné o bohaté historii klubu Makabi Brno, který patřil v počátku dvacátých let minulého století ke špičkovým evropským mužstvům. Hlavní pozornost bude věnována období holokaustu a tzv. Terezínském lize (1942–1944).

■ 10. 12.: **Tvoje slza, můj děšť – promítání filmu a beseda s Evou Lustigovou.** Autorský dokument Evy Lustigové *Tvoje slza, můj děšť: Přítomnost Arnošta Lustiga* (2012) zaznamenává setkání a osobní rozhovory s jejím otcem. Po promítání bude následovat beseda s tvůrkyní filmu.

■ 15. prosince od 10.30 (Nezamyslova 27, Brno-Židenice): **Nedělní dílna pro rodiče s dětmi: Medvídek Dubi pozoruje svět skrz okno z barevného skla.** Zveme všechny malé návštěvníky, aby vzali do ruky živé barvy a zamysleli se, co pestrého jejich vzpomínky nabízejí.

■ 17. 12.: **Osvětimské album.** Jediným dochovaným fotografickým dokladem o vnitřním fungování koncentračního tábora Osvětim je náhodně nalezená sbírka fotografií, tzv. Osvětimské album. Přednáška správce fotoarchivu ŽMP Martina Jelínka objasňuje vznik alba, jeho nalezení osvětimskou vězeňkyní Lilií Jacobovou i jeho poválečný osud.

■ 19. 12.: **1000 hebrejských slovíček.** Lektorka hebrejštiny a jeruzalémská rodačka Efrat Barlev nastíní vývojové varianty hebrejského jazyka od starověké přes biblickou až po moderní hebrejštinu. Zároveň posluchačům představí svůj nově vydaný ilustrovaný slovník hebrejštiny.

■ V průběhu prosince je možno v sále OVK Brno zhlédnout výstavu *Taneční kosmopolitka Alice Flachová-Pastorová*.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Šul a šnaps:** v úterý **3. prosince** od 18 do 21 hodin se koná druhý večer z cyklu Šul a šnaps aneb Děti nechte doma. Před Chanukou v něm probereme téma naděje, nadšení, ale i dřiny a úskalí úspěchu. O ženském dilematu rodina vs. kariéra, aréně byznysu 21. století i českém životě s africkými kořeny pohovoří úspěšná investorka Margareta Křížová. Odhalit druhý život našich dětí na vlnách sociálních sítí a taky současnost a budoucnost internetu přijde youtuber, moderátor a zpěvák Karel Kovy Kovář.

Kromě atraktivních hostů bude k dispozici i chutné občerstvení a nápoje. Večer je otevřený všem rodičům Lauderek, jejich přátelům, zájemcům z širšího okruhu židovské obce a studentů vyššího gymnázia LŠ. Vstup na akci je zdarma, ale laskavě se registrujte na adrese www.lauder.cz v odkazu v informaci o akci.

■ **Den otevřeného vyučování:** **4. prosince** od 8.30 můžete navštívit jakoukoli vyučovací hodinu LŠ v budově Belgická 25, Praha 2.

■ **Den otevřených dveří:** Koná se téhož dne, **4. 12.**, a to od 14 do 18 hodin.

■ **Předchanukový bazar:** ve středu **11. prosince** od 14.30 do 18 hodin zveme na tradiční předchanukový bazar. Můžete se těšit na směs stánků s bazarovým zbožím, vyráběním, občerstvením a vlastními výrobky našich studentů. ip

CHANUKA SPOLEČNĚ NA HAGIBORU

■ Srdečně Vás zveme na chanukovou rozcevičku na Hagiboru, která se bude konat v neděli **15. prosince** od 15 do 19 hodin v prostorách Hagiboru (Vinohradská 159, P 10). Můžete se těšit na chanukový běh, dílny pro děti, chanukové trhy a od 17 hodin na koncert hudební skupiny Šum darav. Akci organizují Třigenerační komunitní centrum, Hagibor, Chinuch, Bejt Simcha a Hakoach.

BEJT SIMCHA

■ Chanuka společně na Hagiboru: Bejt Simcha je jedním z organizátorů chanukové rozcevičky na Hagiboru dne **15. prosince** (viz výše). Upozorňujeme, že pro registrované členy a přátele je vstup volný – registraci lze provést do 12. 12., více informací na e-mailu kehila@bejtsimcha.cz.

■ V pátek **27. prosince** pořádáme rodinný kabalat šabat. Začíná v 18.30 v Bejt Simcha (Maiselova 4, P 1), pro děti bude připravena zkrácená bohoslužba, program a pohoštění.

■ Pravidelné akce: kabalat šabat každý pátek od 18.30 hodin; hodiny ivrit pro mírně pokročilé každé úterý od 18.00; kurz pro středně pokročilé v úterý od 19.30; úvod do judaismu každé úterý od 19.45.

VÝZVY, ZPRÁVY INZERCE

CHARITATIVNÍ BAZAR KKL

■ Česká kancelář KKL-JNF srdečně zveme na tradiční a oblíbený charitativní bazar. Probíhá **od konce listopadu do 20. prosince** v přízemí Jáchymova 3, Praha 1, přístupný je od pondělí do čtvrtka 11–17 hodin. Výtěžek z prodeje oděvů (a hraček) všeho druhu bude použit na revitalizaci Masarykova lesa. Další informace naleznete na www.kkl-jnf.cz.

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ **3. 12.** od 14.30: Beseda s hercem Petrem Kostkou.

■ **4. 12.** od 14.30: Beseda se spisovatelkou Rút Sidonovou.

■ **8. 12.** od 14 hodin: *Šumař na střeše* – koncertní verze muzikálu v provedení dětí z talentové školy Talent School, v režii a nastudování Denisy a Michaela Braganolových.

■ **10. 12.** od 10.30: Koncert žáků Pražské konzervatoře a Gymnázia a Hudební školy hl. m. Prahy, klavírní spolupráce prof. Věra Langerová.

■ **16. 12.** od 10.30: *Osm dní v ráji* – představení divadla Feigele, režie a nastudování Vida Neuwirthová.

■ **17. 12.** od 10.30: Klavírní dopoledne s prof. Ivanem Klánským.

■ **Výstavy:** *Co se do Obecních novin nevešlo* – fotografie Petra Balajky; fotografie Vladimíra Sonntaga; *Ohlédnutí* – obrazy Lojzy Štyndla.

STARÁ SYNAGOGA V PLZNI

■ Ve Staré synagoze v Plzni (Smetanovy sady 5, dům šámes ve dvoře) se v prosinci konají následující přednášky: **3. 12.** od 17.00: *Venkovští Židé a jejich akademičtí potomci*, přednáší Ing. Václav Fred Chvátal; **9. 12.** od 19.00: *Kořeny chasidismu*, přednáší Chaim Kočí; **10. 12.** od 17.30: *Československo a Izrael*, přednáší Věra Tydlitátová.

SYNAGOGA KRNOV

■ V krnovské synagoze je do konce roku přístupna výstava amerického malíře a ilustrátora Marka Podwala, cyklus *Ze židovských tradic*. Více informací naleznete na www.10hvezd.cz.

SPOLEK PRO OBNOVU ŽIDOVSKÝCH PAMÁTEK NA PERUCKU

■ Spolek pro obnovu židovských památek na Perucku vznikl roku 2015 a jako hlavní cíl činnosti si jeho členové (pod vedením Ing. arch. Ivo Suslíka) určili pokračovat v obnově židovských památek ve spolupráci s Židovskou obcí Teplice a sborem M. J. Husa na Peruci.

Spolek se především podílí na správě, údržbě a obnově židovského hřbitova u Hřivčic, založeného ve druhé polovině 17. století, po letech nacismu a komunismu žalostně zanedbaného. Jeho obnova postupuje pomalu, ale jistě. Restaurace hřbitova probíhá za podpory Nadačního fondu obětem holokaustu, Nadace židovské obce Praha, ESJF European Jewish Cemeteries Initiative a dalších sponzorů; v letech 2011–2014 se na rekonstrukci podílel Husův sbor na Peruci za finanční podpory Nadačního fondu obětem holokaustu a Úřadu práce Ústeckého kraje.

Dosud bylo postaveno více než 120 zachovalějších náhrobků, byla průběžně rekonstruována a udržována zeleň. Dále byla na hřbitov umístěna informační cedule o historii židovského hřbitova a do nedalekých Hřivčic byly umístěny směrovky informující návštěvníky regionu o existenci této pozoruhodné památky. V roce 2015 byla opravena obvodová zeď a bývalá márnice byla upravena jako místo pro památník, který byl slavnostně odhalen v červnu roku 2016.

Členové spolku dále shromažďují historické údaje, které v rámci své osvětové činnosti, webových stránek a výstav představují veřejnosti. Spolupracují také s Federací židovských obcí v ČR, místní samosprávou a dalšími institucemi. Touto cestou vznikla výstava *Osudy židovských rodin na Lounsku*, která se konala v Oblastním muzeu v Lounech. Při této příležitosti vyšla i stejnojmenná brožura s materiály z výstavy. Veškeré informace o činnosti spolku lze nalézt na jeho webových stránkách (<http://spolek-zidovske-pamatky.hys.cz>). Seznámíte se tam mj. s projektem *Perucké židovské rodiny in memoriam*, v rámci něž probíhá dokumentace židovských rodin, které před deportací do koncentračních táborů žily na Peruci.

V současné době má spolek přibližně dvě desítky členů, ale vítá každého nového člověka dobré vůle, který by chtěl být myslence obnovy židovských památek na Perucku nápomocen. Členství je bezplatné a přihlásit se je možné u předsedy spolku. Spolek vítá zájemce o historii, odborníky, pamětníky ad., kteří se chtějí s námi podělit o své poznatky, dojmy a fotografie. Finanční podporu na jeho činnost lze zasílat na účet 2000727559/2010. sp

ŽNO BRATISLAVA

V mesiaci **december** oslávia narodeniny: pani Katarína Engelová – 71 rokov; pani Eva Galandová – 85 rokov; pani JUDr. Soňa Goldenbergová – 75 rokov; pani PhMr. Oľga Horská-Hadrabová – 84 rokov; pani Dagmar Chorvátová – 72 rokov; pán Ivan Javor – 72 rokov; pán Pavol Just – 79 rokov; pani Marie Kannová – 99 rokov; pán Juraj Kohlmann – 81 rokov; pani Judita Kramerová – 65 rokov; pani MUDr. Viera Lesná – 73 rokov; pani Ing. Eva Mosnáková – 90 rokov; pani Doc. PhDr. Katarína Podoláková – 76 rokov; pán Ing. Peter Redlich – 77 rokov; pán Juraj Salner – 76 rokov; pán MUDr. Peter Stanko – 73 rokov; pani Magdaléna Špotáková – 65 rokov; pani Eva Švigutová – 76 rokov; pani Herta Vyšná – 89 rokov; pán David Weiss – 71 rokov, a pani Eva Zobelová – 72 rokov.

Jubilantom prajeme všetko najlepšie, veľa zdravia a pohody v kruhu najbližších. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

V mesiaci **december** oslávi narodeniny: pani Anna Feriančíková, nar. 1.12. – 82 rokov; pani Alica Frühwaldová, nar. 11.12. – 72 rokov, a pani Zuzana Turčanová, nar. 5.12. – 56 rokov. Všetkým prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **prosinci** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Jiří Berger, nar. 22. 12. – 75 let; pan Petr Bureš, nar. 14. 12. – 42 let; pan Dmitrij Flajšmann, nar. 22. 12. – 75 let; pani Olga Flasarová, nar. 16. 12. – 66 let; pani Eugenia Kuznetcova, nar. 22. 12. – 32 let; pan Marek Ohad Müller, nar. 20. 12. – 44 let; pani Taťjana Pelíšková, nar. 24. 12. – 64 let; pan Pavel Pisk, nar. 7. 12. – 53 let; pan Ivo Rotter, nar. 3. 12. – 89 let, a pani Magdalena Shira Strachová, nar. 14. 12. – 45 let. Oslavencům přejeme zdraví a osobní spokojenost.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani Anna Kavková, nar. 8.12. – 77 let; pan Alexander Horský, nar. 9.12. – 75let; pan Pavel Horák, nar. 13.12. – 63 let; pani Eva Koudelová nar. 15.12. – 72 let, a pani Pavla Králiková, nar. 25.12. – 63 let. Přejeme vše nejlepší do dalších let, zdraví a spokojenost.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **prosinci** oslaví životní jubilea naši členové: pan Martin Cvrkál, nar. 27.12. – 46 let; pan Miroslav Dostál, nar. 25.12. – 63 let; slečna Renata Gregorová, nar. 24.12. – 50 let; pan MUDr. Oto Košta, nar. 14.12. – 63 let; pan Stanislav Poskočil, nar. 13.12. – 85 let; pani Doc. PhDr. Lucy Topolská, nar. 31.12. – 86 let; pani Alžběta Večeřová, nar. 19.12. – 89 let; pan Roman Majer, 28.12. – 41 let; pan Petr Kubalek, nar. 7.12. – 81 let; pani Eva Poláková, nar. 9.12. – 66 let; pan Jiří Kliměš, nar. 2.12. – 44 let, a Eva Kliměšová, nar. 3.12. – 7 let.

Přejeme vše nejlepší do dalších let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani JUDr. Jana Graňáková, nar. 5.12. – 58 let; pani Helena Jüngerová, nar. 26.12. – 73 let; pan Ing. Roman Mamula, nar. 13.12. – 53 let; pan Jindřich Markovič, nar. 8.12. – 72 let; pani Ing. Eva Spasovová, nar. 4.12. – 50 let, a pan Ing. Vladimír Weiss, nar. 30.12. – 73 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani Hana Herzová – 70 let; pani MUDr. Rita Měšťanová – 56 let; pan Petr Uhel – 43 let, a pani Eva Šašková – 68 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **prosinci** oslavují narodeniny tito naši členové: pani Eva Bastlová, nar. 22.12. – 88 let; pan Tomáš Dražan nar. 12.12. – 80 let; pan Artúr Grünzweig, nar. 10.12. – 94 let; pani Jarmila Horalová, nar. 27.12. – 103 let; pani Alice Horská, nar. 15.12. – 93 let; pani Taťjana Kohoutová,

nar. 18.12. – 81 let; pan Zdeněk Martínek, nar. 9.12. – 75 let; pani Evelina Merová, nar. 25.12. – 89 let; pani Markéta Nováková, nar. 5.12. – 97 let; pan Miloš Povondra, nar. 9.12. – 95 let; pani Helena Sofřová, nar. 20.12. – 90 let; pan Petr Šramota, nar. 2.12. – 82 let; pan Otto Stern, nar. 19.12. – 93 let, a pani Michaela Vidláková, nar. 30.12. – 83 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti do dalších let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Je naší smutnou povinností oznámit, že dne 1. listopadu zemřela ve věku 100 let pani Gusta Šnáblová. Se zesnulou jsme se rozloučili 6. listopadu v obřadní síni Nového židovského hřbitova v Praze.

Zichrona livracha.

S lítostí oznamujeme, že ve věku 96 let zemřel pan Viktor Schwarcz. Se zesnulým jsme se rozloučili 24. listopadu v obřadní síni Nového židovského hřbitova v Praze. *Zichrona livracha.*

ŽNO PŘEŠOV

V mesiaci **december** sa životného jubilea dožívajú: pán Mgr. Peter Čentík – 59 rokov; pani MUDr. Zuzana Červeňáková – 64 rokov; pán Ján Fránkl – 74 rokov; pani Zuzana Frličková – 55 rokov; pán Marcel Izrael – 42 rokov, a pán Bernard Lichtig – 72 rokov. Jubilantom prajeme z celého srdca všetko najlepšie, veľa zdravia a pohody v kruhu najbližších.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **prosinci** oslaví narodeniny: pani Anna Birková, nar. 2.12. – 57 let; pan Jiří Merta, nar. 4.12. – 26 let, a pani Alice Sikyťová, nar. 5.12. – 55 let. Našim jubilantkám přejeme hodně zdraví, štěstí a spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO TRENČÍN

V **decembri** oslávi narodeniny pani Ing. Soňa Melkusová. Srdečne gratulujeme a prajeme všetko dobré.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **prosinci** oslaví své narodeniny pani Mgr. Liana Novotná, pani Helena Klimentová, pani Veronika Rečová a pani Jitka Meserszmidová. Přejeme jim stále zdraví a pohodu. *Ad mea veesrim šana!*

SACHA BARON COHEN KRITIZUJE SOCIÁLNÍ SÍŤ

Britský herec, scenárista, režisér a producent Sacha Baron Cohen získal letošní mezinárodní cenu, již uděluje Liga proti hanobení (ADL) lidem, „jejichž vize, imaginace a kreativita zanechaly nesmazatelnou stopu v globální komunitě“. Ve svých komediích a satirách Cohen poměrně drsným způsobem odkrývá, jak hluboce jsou v lidech zakořeněny předsudky a netolerance a kam až ve své nenávisti dokážou jít; v posledním snímku pak ztvárnil izraelského špiona Elieho Cohena a jeho misi v Sýrii.

Při předávání ceny na výroční listopadové konferenci ADL v New Yorku o antisemitismu a nenávisti vystoupil s hlavním projevem. „Po celém světě oslovují demagogové naše nejhorší instinkty. Konspirační teorie, které byly dříve vykazovány na okraj, se stávají hlavním proudem. Demokracie, která závisí na sdílených pravdách, je na ústupu, a autokracie, která závisí na sdílených lžích, se dere vpřed,“ prohlásil. Následně velice ostře zkritizoval roli, již v šíření nenávisti, předsudků a konspiračních teorií hrají sociální síť Facebook, Twitter, YouTube a vyhledávač Google.

Hlavní kritiku zaměřil na zakladatele Facebooku Marka Zuckerberga, jenž nedávno varoval „omezováním osobní svobody“ na sociálních médiích. S. B. Cohen naopak doporučuje, aby bylo možné provozovatele zmíněných internetových věstí k zodpovědnosti, pokud šíří obsah, jenž ohrožuje demokracii, šíří prokazatelně lživé zprávy, vyvolává nenávist vůči menšinám. Jako příklad uvedl popírání holokaustu na internetu: „Právě v tomto okamžiku vystupují na Facebooku popírači a Google vás kliknutím zavede na ty nejhanebnější popíračské stránky. Jeden z představitelů Googlu mi k tomu sdělil, že tyto stránky jen ukazují obě strany věci. To je šilené.“

Pro napravení situace doporučuje kontrolu a uplatňování zodpovědnosti za obsah: „Pokud se tyto internetové společnosti chtějí změnit, měly by si najmout dostatek kontroly, která bude skutečně dohlížet, spolupracovat se skupinami, jako je ADL, trvat na faktech a své platformy čistit od lží a konspirací.“

OBVINĚNÝ BIBI

V listopadu obvinil izraelský generální prokurátor Avichaj Mandelblit premiéra a šéfa Likudu Benjamina Netanjahu z podvodu, zneužití důvěry a podpláče-

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Bedřich Feigl: *Jeruzalém*, 1930.

ní. Obvinění se týkají tří na sobě nezávislých případů, v nichž jde mimo jiné o ovlivňování vlastníků médií a přijímání štědrých darů výměnou za politické výhody. Netanjahu vinu odmítá a obvinění přirovnal k pokusu o svržení.

V historii Izraele je to poprvé, co bude muset úřadující předseda vlády čelit obvinění z korupce. Z řad opozice se už začínají ozývat hlasy, aby odstoupil. Obvinění Netanjahuovi zkomplikuje i další vyjednávání o vládě, které prezident po dosud neúspěšné snaze šéfa Likudu a jeho opo- nenta Bennyho Gance svěřil parlamentu. Kneset se tak má do 21 dnů pokusit najít někoho, kdo by mohl podporu poslanců získat. Pokud to nezvládne, půjdou Izraelci znovu volit – od jara 2019 již potřetí.

VÍCE OCHRANY

Po říjnovém útoku na synagogu v Halle, při němž útočník zabil dva lidi, posílily německé místní úřady a židovské obce výrazně ochranu synagog. V Hesensku chrání policisté synagogy o všech svátcích, v Bavorsku byly židovské objekty zařazeny k lokalitám, které hlídají pravidelné policejní patroly.

VÝSTAVA V MADRIDU

České centrum v Madridu, Sefardsko-izraelské centrum a Velvyslanectví České republiky pořádají v prostorách Centro Sefarad Israel velkou výstavu obrazů, kre-

seb a grafických listů všestranného umělce židovského původu, pražského rodáka Bedřicha Feigla. Malíř žil později v Berlíně; před nacisty uprchl do New Yorku, zemřel v Londýně v roce 1965. Patřil k předním evropským umělcům a zanechal po sobě rozsáhlé dílo, s jehož částí se teď mohou díky kolekci, shromážděné pražským galeristou a kurátorem výstavy Janem Placákem, seznámit i milovníci moderního umění ve Španělsku. Výstavu zahájil za velkého zájmu médií i veřejnosti historik umění Arno Pařík; přístupná bude do 14. ledna 2020.

CENA PRO POLANSKÉHO

Poslední film režiséra Romana Polanského *J'Accuse* (natočený podle románu Roberta Harrise *Důstojník a špeh*), jenž zachycuje dreyfusův proces, tedy proces s kapitánem francouzské armády Alfredem Dreyfusem, který byl roku 1894 neprávem obviněn z vyzvědačství ve prospěch Německa a odsouzen a jehož proces doprovázela štvavá antisemitská kampaň, získal na festivalu v Benátkách Cenu poroty.

Šestaosmdesátiletý Polanski je přes čtyřicet let na útěku před americkou justicí, která na něj vydala zatykač kvůli sexuálnímu styku s nezletilou dívkou. V poznámce k filmu režisér přirovnal mediální hon na Dreyfuse s vlastní situací, což vyvolalo vlnu kritiky (navíc Polanski čelí obvinění od další ženy). V některých francouzských městech byl snímek kvůli demonstracím feministek stažen z programu, nicméně celkově je ve Francii film kasovním trhákem. Snad se dočkáme i jeho uvedení v ČR. (am)

רוש חודש
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007 (16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstec@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 12. 2019. **Cena 20 Kč (0,90 €)**